

KS. GRZEGORZ WEJMAN

Wydział Teologiczny Uniwersytetu Szczecińskiego

ORCID: 0000-0002-4357-0885

DROGA DIECEZJI SZCZECIŃSKO- -KAMIEŃSKIEJ DO ARCHIDIECEZJI I METROPOLII SZCZECIŃSKO-KAMIEŃSKIEJ

WPROWADZENIE

Dzień Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny – 25 marca 1992 r. – był wyjątkowy w dziejach Kościoła w Polsce. Tego dnia papież Jan Paweł II¹ bullą *Totus Tuus Poloniae populus* wśród nowych ośmiu metropolii kreował również metropolię szczecińsko-kamieńską.

Archidiecezja szczecińsko-kamieńska jako stojąca na czele metropolii należała do najmłodszych w Polsce, gdyż została erygowana dopiero 28 czerwca 1972 r. I chociaż jej dzieje nie były długie, a w wielu przestrzeniach duszpasterskich i organizacyjnych brakowało jej należytego rozkwitu, znanego w wiekowych biskupstwach, jednak wyjątkowa postawa pasterzy tych ziem – bp. Jerzego Stroby i bp. Kazimierza Majdańskiego – oraz ich czynna obecność zarówno w polskim, jak i powszechnym Kościele doprowadziły do tego, że okres budowania i formowania Kościoła lokalnego w krótkim czasie dopełnił się na tyle, iż wskutek nowej reorganizacji kościelnej Szczecin stał się stolicą metropolii.

Dwudziestolecie diecezji szczecińsko-kamieńskiej poświęcono: jedną monografię², dwa tomy dzieła *Dzieje Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim*³ oraz trzy prace zbiorowe poświęcone osobom związanym z historią tych ziem⁴. Niniejszy artykuł ukazuje proces, do tej pory nieporuszany, dochodzenia do kreowania metropolii na zachodnich

¹ Od 27 IV 2014 r. święty Kościoła katolickiego.

² R. Masalski, *Dzieje diecezji szczecińsko-kamieńskiej, 1972–1992*, Szczecin 2016.

³ *Dzieje Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim*, red. M. Siedziako, Z. Stanuch, ks. G. Wejman, t. 3: 1972–1978, Szczecin–Warszawa 2018, t. 4: 1979–1989/90, Szczecin–Warszawa 2019.

⁴ *Ks. abp. prof. dr hab. Kazimierz Majdański. Obrońca życia i mąż stanu*, red. K. Kozłowski, ks. G. Wejman, Szczecin 2011; *Ks. A. Ziejewski, ks. G. Wejman, Stefan Kardynał Wyszyński. Pamięć i wdzięczność na Pomorzu Zachodnim*, Szczecin 2013; *idem, Św. Jan Paweł II. Pamięć i wdzięczność na Pomorzu Zachodnim*, Szczecin 2014.

rubieżach Polski, nad Odrą i Bałtykiem, w przestrzeni zmagają: organizacyjnych, duszpasterskich i społecznych, na tle wrogo nastawionych do Kościoła katolickiego ówczesnych władz państwowych i ich służb bezpieczeństwa.

POWSTANIE I CZAS BUDOWY DIECEZJI SZCZECIŃSKO-KAMIEŃSKIEJ

Rok 1972 przyniósł nowe rozwiązania organizacyjne na Pomorzu Zachodnim i Środkowym Nadodrzu jako wynik ogromnego wysiłku gorzowskiego Kościoła⁵, a także zmian politycznych⁶. Papież Paweł VI⁷ bullą *Episcoporum Poloniae coetus* z 28 czerwca 1972 r. wydzielił z wielkiej administracji gorzowskiej trzy nowe diecezje: gorzowską, koszalińsko-kołobrzeską i szczecińsko-kamieńską⁸. Bulla papieska stanowiła, że „Diecezja szczecińsko-kamieńska obejmować będzie terytorium województwa szczecińskiego; równocześnie powyższe terytorium odłączamy od diecezji berlińskiej. Stolicą Biskupią będzie miasto Szczecin. Diecezja będzie należeć odtąd do metropolii gnieźnieńskiej, a jej Biskup będzie podlegał Metropoliecie Gnieźnieńskiemu, zgodnie z prawem”⁹.

Na czele diecezji stanął bp Jerzy Stroba¹⁰. Bullę nominacyjną otrzymał 11 sierpnia 1972 r.¹¹, chociaż kanonicznie swą funkcję objął już 8 lipca¹², ingres do szczecińskiej katedry zaś odbył 8 października 1972 r.¹³ Kościołem katedralnym został kościół pw. św. Jakuba

⁵ Na tę historyczną datę nakłada się cała bogata historia tych ziem, a jej dalekie echa sięgają Kołobrzegu i bp. Reinberna oraz Wolina i Kamienia Pomorskiego, trudnych wieków diaspory katolickiej i czasu prowizorium kościelnego w postaci gorzowskiej administracji kościelnej. Zob. G. Wejman, *Organizacja kościelna Kamienia Pomorskiego w latach 1124–1544*, Szczecin 1997; *idem*, *Organizacja Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim i ziemi lubuskiej w latach 1945–1972*, Szczecin 2007.

⁶ W Warszawie 7 XII 1970 r. podpisano układ między PRL a RFN. Wymagał on ratyfikacji przez obie strony. Ratyfikacja polsko-zachodnioniemieckiego układu normalizującego nastąpiła 17 V 1972 r. w Bundestagu, a 18 V w Sejmie PRL i wszedł on w życie z dniem 7 VI 1972 r. Dopiero potem Stolica Apostolska mogła przystąpić do dalszych działań, uwieńczonych bullą *Episcoporum Poloniae coetus* (Ks. Z. Zieliński, *Kościół w Polsce 1944–2002*, Radom 2003, s. 198–202; *Komunikat 126 Konferencji Plenarnej Episkopatu Polski* [w:] *Komunikaty Konferencji Episkopatu Polski 1945–2000*, wstęp i oprac. J. Żaryn, Poznań 2006, s. 115–117; R. Masalski, *Bulla Episcoporum Poloniae coetus – geneza i konsekwencje*, „Kościół w Polsce. Dzieje i Kultura” 2013, t. 2, s. 145–157).

⁷ Od 14 X 2018 r. święty Kościoła katolickiego.

⁸ Oryginał bulli znajduje się w Archiwum Kancelarii Apostolskiej, Vol. CXLII, N. 10. Fotokopia zaś w Kurii Biskupiej w Szczecinie. Zob. Archiwum Kurii Metropolitalnej w Szczecinie (dalej: AKMS), Stolica Apostolska dla diecezji, Bulla „*Episcoporum Poloniae coetus*”.

⁹ AKMS, Stolica Apostolska dla diecezji, Bulla „*Episcoporum Poloniae coetus*”.

¹⁰ *Ibidem*, Ks. Bp Jerzy Stroba 1972–1978, Listy, Dokumenty, Korespondencja, Różne, Odpis pisma Przewodniczącego Rady do Spraw Publicznych Kościoła z dnia 26 czerwca 1972 r., N 3700/72 o utworzeniu i organizacji nowych diecezji w Polsce i o mianowaniu biskupów ordynariuszy, Watykan 26 VI 1972 r. Biogram bp. J. Stroby: R. Masalski, *Dzieje diecezji szczecińsko-kamieńskiej...*, s. 45–57; J. Dziwoki, *Arcybiskup Jerzy Stroba (1919–1999)*, „Rocznik Świętochłowski” 2000, R. 2, s. 165–175.

¹¹ AKMS, Stolica Apostolska dla diecezji, Bulla Ojca Świętego Pawła VI mianująca biskupa Jerzego Strobę biskupem Szczecińsko-Kamieńskim, Rzym, dn. 28 VI 1972 r.; *Bulla Ojca Świętego Pawła VI mianująca biskupa Jerzego Strobę biskupem Szczecińsko-Kamieńskim*, „Prezbiterium” 1973, nr 1–2, s. 16. Oryginał dekretu w Archiwum Kancelarii Apostolskiej Kurii Rzymskiej, t. 141, nr 87.

¹² *Protokół z objęcia diecezji przez biskupa szczecińsko-kamieńskiego*, „Prezbiterium” 1973, nr 1–2, s. 19.

¹³ *Ingres pierwszego biskupa szczecińsko-kamieńskiego do katedry św. Jakuba w Szczecinie*, „Prezbiterium” 1973, nr 1–2, s. 31–33.

w Szczecinie, a prokatedralnym – pw. św. Jana Chrzciciela w Kamieniu Pomorskim¹⁴, patronami diecezji zaś: pierwszorzędnym – Najświętsza Maryja Panna Matka Kościoła, a drugorzędnym – św. Otton z Bambergu¹⁵.

Biskup w podziękowaniu (z 7 lipca 1972 r.) do papieża Pawła VI napisał m.in.: „Wiemy o tym, jak osobiście od lat zależało Ci na tym, by spełnić nasze gorące prośby i oczekiwania. Dostrzegamy i podziwiamy Twoją konsekwencję i odwagę, z jaką mimo licznych trudności dążyłeś z pobudek duszpasterskich do ostatecznego uregulowania naszych spraw”¹⁶. Potwierdził to w pierwszym swoim liście do kapłanów z 26 lipca 1972 r.: „Ustanowienie przez Ojca św. Szczecina siedzibą biskupa nowej diecezji jest wymownym podkreśleniem niezaprzeczalnych praw Polski do tego miasta i uznaniem jego doniosłej roli w życiu Narodu i Kościoła Polskiego”¹⁷.

Biskup Stroba przyszedł do diecezji, w której nie było urzędów centralnych. Widać to wyraźnie w liście pasterskim z 7 października 1972 r., z okazji ingresu, w którym napisał, że obszar nowej diecezji to niemal 13 tys. km kw, gdzie mieszka 900 tys. Polaków, w ogromnej większości katolików¹⁸. Diecezja była podzielona na 12 dekanatów, ze 119 parafiami, w których pracowało 338 księży diecezjalnych i zakonnych. W Wyższym Seminarium Duchownym w Paradyżu przygotowywało się do służby kapłańskiej w diecezji szczecińsko-kamieńskiej 40 kleryków. Obok kościołów parafialnych do obsługi pozostawało 417 kościołów filialnych i kaplic. Wynika stąd, że w przeciętnej parafii były prawie cztery kościoły. Na terenie diecezji pracowało 130 siostr zakonnych. Większość ludności, bo ok. 64%, mieszkała w 36 miastach. Prawie połowa diecezjan i połowa kapłanów było skupionych w Szczecinie i jego najbliższej okolicy. Stwarzało to lepszą niż w poprzedniej, gorzowskiej administracji apostołskiej możliwość wzajemnego kontaktu między biskupem, podległymi mu duchownymi i wiernymi¹⁹.

¹⁴ AKMS, Stolica Apostolska dla diecezji, Dekret nominujący kościół św. Jakuba w Szczecinie katedrą, Nr Pot. 516/72, Rzym, dn. 28 VI 1972 r.; *Dekret nominujący kościół św. Jakuba w Szczecinie katedrą*, dn. 28.06.1972 r., „Prezbiterium” 1973, nr 1–2, s. 17. W Komunikacie z 131. Konferencji Plenarnej Episkopatu Polski jako prokatedralny wymieniony jest kościół [Najświętszego] Serca Pana Jezusa w Szczecinie. Por. *Komunikat z 131 Konferencji Plenarnej Episkopatu Polski*, „Koszalińsko-Kołobrzeszkie Wiadomości Kościelne” 1973, nr 1–2, s. 5.

¹⁵ *Dekret o ustanowieniu patronów diecezji szczecińsko-kamieńskiej*, z dn. 24.09.1972 r., „Prezbiterium” 1973, nr 1–2, s. 18.

¹⁶ J. Stroba, *List biskupa szczecińsko-kamieńskiego do Ojca św. z okazji nominacji*, „Prezbiterium” 1973, nr 1–2, s. 27.

¹⁷ *Idem*, *Słowo biskupa ordynariusza do kapłanów*, „Prezbiterium” 1973, nr 1–3, s. 22.

¹⁸ *Idem*, *List pasterski z okazji ingresu biskupa szczecińsko-kamieńskiego*, „Prezbiterium” 1973, nr 1–2, s. 24. Nowa diecezja objęła obszar 12 754 km kw, liczyła 922 tys. mieszkańców, 12 dekanatów, 119 parafii i 27 samodzielnych wikariatów (zob. G. Wejman, *Organizacja Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim w latach 1972–1978* [w:] *Dzieje Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim...*, t. 3, s. 166–167, 172).

¹⁹ J. Stroba, *List pasterski z okazji ingresu...*, s. 24. Jednakże w tym czasie w diecezji posługiwało 186 kapłanów diecezjalnych i 127 kapłanów zakonnych, wspomaganych przez 142 siostry z 19 zgromadzeń, a wierni gromadzili się na modlitwę w 511 kościołach i 24 kaplicach; 31 XII 1971 r. władze państwowe przekazały diecezji ruiny 69 kościołów i 9 kaplic (zob. G. Wejman, *Organizacja Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim w latach 1972–1978...*, s. 170, 171, 178; *idem*, *Historia archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej w latach 1972–2005* [w:] *Kościół rzymskokatolicki na Pomorzu Zachodnim i Ziemi Lubuskiej w latach 1945–2005*, red. G. Wejman, „Studia i Rozprawy”, nr 5, Szczecin 2005, s. 143).

Dlatego podczas ingresu bp. Stroba postawił jasne zadania przed nową wspólnotą diecezjalną: ukończenie budowy katedry, zorganizowanie kurii biskupiej i własnego seminarium duchownego oraz tworzenie nowych parafii²⁰. Jednak wyraźnie zaznaczył: „sprawy organizacyjne diecezji, ważne i pilne, są zaledwie środkami prowadzącymi do właściwego celu, budowy życia Kościoła Chrystusowego”²¹. Mocno też zaakcentował swoje posłannictwo: „jestem gotowy do służby, jestem gotowy do wzięcia na siebie odpowiedzialności za sprawę Chrystusa”²². Wspomniał także: „otrzymałem zapewnienie, że Władze Wojewódzkie ułatwią nam znalezienie możliwości lokali koniecznych do zorganizowania Kurii Biskupiej, domu biskupiego i Seminarium Duchownego”²³.

Okazało się, że władze²⁴ miały inne plany²⁵. Wykorzystując dwuczłonową nazwę diecezji – „szczecińsko-kamieńska” – próbowano umieścić dom biskupi, siedzibę kurii i seminarium duchowne w Kamieniu Pomorskim (oddalonym o prawie 100 km od Szczecina). Co więcej, postanowiono nie uwzględniać wniosków o przydział budynków na centralne instytucje diecezjalne. Ostatecznie 27 lutego 1973 r. wydzierżawiono Kościołowi katolickiemu w Szczecinie dom przy ul. Piotra Skargi 30²⁶, w którym bp Stroba zamieszkał 31 października tego roku. Natomiast budynki przy ul. Królowej Korony Polskiej 27, 28, 28a i 28b dyrektor Urzędu do spraw Wyznań Henryk Kołodziejek przekazał na własność parafii pw. Świętej Rodziny 6 grudnia 1973 r.²⁷ Tutaj znajdowała się siedziba kurii biskupiej, a po otrzymaniu na początku 1982 r. pomieszczeń po dawnym przedszkolu przy ul. Królowej Korony Polskiej 28e, na początku następnego roku to miejsce stało się

²⁰ J. Stroba, *Przemówienie ks. biskupa ordynariusza Jerzego Stroby z okazji ingresu do katedry*, „Prezbiterium” 1973, nr 1–2, s. 36–41.

²¹ P. Fenrych, *Diecezja szczecińsko-kamieńska w XV-leciu*, „Prezbiterium” 1987, nr 1–3, s. 81.

²² J. Stroba, *Przemówienie ks. biskupa ordynariusza Jerzego Stroby...*, s. 38.

²³ *Ibidem*, s. 39.

²⁴ 29 VI 1972 r. prymas Polski kard. Stefan Wyszyński wysłał pismo do Piotra Jaroszewicza, prezesa Rady Ministrów, w którym przesłał urzędową decyzję papieża Pawła VI w sprawie utworzenia i obsady dwóch nowych diecezji w drodze podziału diecezji gorzowskiej (AKMS, Ks. Bp Jerzy Stroba 1972–1978, Listy, Dokumenty, Korespondencja, Różne, Odpis pisma Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski kard. Stefana Wyszyńskiego, prymasa Polski do Piotra Jaroszewicza, Prezesa Rady Ministrów, Warszawa 29 VI 1972 r.). Warto zaznaczyć, iż do 31 VII 1972 r. władze partyjne i państwowe, kierując się polską racją stanu, mimo wielu zastrzeżeń co do strony formalnej, faktycznie zaniechały prób podważenia personalnych decyzji Stolicy Apostolskiej (por. K. Kozłowski, *Powstanie diecezji szczecińsko-kamieńskiej w 1972 roku*, „Przegląd Zachodniopomorski” 2004, t. 19, nr 3, s. 84–85).

²⁵ Szerzej o działalności władz wobec bp. Stroby zob. E. Wojcieszek, *Nielubiany hierarcha – aparat represji wobec arcybiskupa Jerzego Stroby w latach 1958–1990* [w:] *Czas próby. Kościół katolicki w okresie PRL*, red. W. Polak, A. Czwołek, S. Galijska-Skarbińska, Toruń 2017, s. 126–132; Ks. D. Śmierchalski-Wachocz, *Prześladowanie duchowieństwa na Pomorzu Zachodnim w latach 1972–1978. Metody i przykłady* [w:] *Dzieje Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim...*, t. 3, s. 329–347; Z. Stanuch, *Pod ścisłym nadzorem władz. Najważniejsze wydarzenia religijne na Pomorzu Zachodnim w latach 1972–1978* [w:] *Dzieje Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim...*, t. 3, s. 195–215.

²⁶ Archiwum Państwowe w Szczecinie (dalej: APS), PWRN, WdsW, Umowa dzierżawy pomiędzy Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Szczecinie a Kurią Biskupią Szczecińsko-Kamieńską z 27 II 1973 r., s. 110–112.

²⁷ AKMS, KK, P/K, bez sygn., Decyzja Wydziału do Spraw Wyznań w Szczecinie z 6 XII 1973 r. Ostatecznie prawne przekazanie budynku Kościołowi zostało dokonane 24 XII 1973 r. (APS, PWRN, WdsW, Kościół rzymskokatolicki. Parafia pw. Św. Rodziny – ul. Królowej Korony Polskiej w Szczecinie 1955–1974, 14738, Decyzja o przekazaniu na własność budynków parafii pw. Św. Rodziny z 24 XII 1973 r., s. 152–153).

nową siedzibą tego urzędu²⁸. Utrudnienia pojawiały się także w przypadku pozwoleń na budowę nowych kościołów²⁹.

Nadto władze starały się wpłynąć na obsadzanie stanowisk w kurii biskupiej. Wydział IV Komendy Wojewódzkiej MO w Szczecinie miał wśród duchowieństwa 38 tajnych współpracowników, w tym czterech dziekanów, 20 proboszczów i 14 wikariuszy³⁰. W 1977 r. było to już 55 duchownych, chociaż inne źródła wskazują, iż w samym 1977 r. Służba Bezpieczeństwa pozyskała kolejnych 19, w tym 16 diecezjalnych i trzech zakonnych³¹.

Starano się także doprowadzić do skłócenia duchownych z biskupem. Do takiego konfliktu doszło z proboszczem parafii chrystusowców pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Szczecinie³². Żądano również od ordynariusza usunięcia ze Szczecina duszpasterza akademickiego o. Huberta Czumy TJ³³ (ostatecznie sprawa o. Czumy zakończyła się w drugiej połowie 1978 r. wysłaniem go na studia specjalistyczne do Rzymu³⁴) oraz proboszcza katedry ks. Juliana Janasa (został odwołany z urzędu 4 lipca 1977 r.³⁵). Starano się także skonfliktować bp. Strobę z gorzowskim bp. Wilhelmem Plutą i kadrami wychowawców Wyższego Seminarium Duchownego w Paradyżu³⁶, w którym klerycy szczecińscy przygotowywali się do kapłaństwa, czy też nadszarpnąć jego zaufanie do nowego biskupa pomocniczego Jana Gałęckiego³⁷.

Władze zabezpieczyły ingres bp. Stroby, nadając mu kryptonim „Zgromadzenie III”³⁸, oraz Konferencję Episkopatu Polski w Szczecinie, zakładając sprawę obiektową o kryptonimie „Zgromadzenie IV”, która była prowadzona przez Wydział IV KW MO w Szczecinie w okresie od 26 sierpnia do 18 października 1974 r.³⁹

²⁸ Przebieg rozmów na linii Kościół–państwo obszernie opisuje ks. dr E. Cybulski, *Czas tworzenia kurii biskupiej w Szczecinie*, „Zeszyty Katechetyczne” 1997, nr 5, s. 24–44.

²⁹ 29 XI 1976 r. do wojewody szczecińskiego wpłynęło pismo podpisane przez sześciu proboszczów ze Szczecina, którzy wystąpili jako przedstawiciele 180 tys. wiernych (M. Stefaniak, *Działalność aparatu bezpieczeństwa wobec biskupa Jerzego Stroby i kurii szczecińsko-kamińskiej w latach 1972–1978* [w:] *Aparat bezpieczeństwa wobec kurii biskupich w Polsce*, red. A. Dziurok, Warszawa 2009, s. 348–349).

³⁰ Archiwum Instytutu Pamięi Narodowej, Oddział w Szczecinie (dalej: AIPN Sz), 008/640, Sprawozdanie z pracy operacyjnej Wydziału IV w roku 1969, styczeń 1970 r., k. 168–184.

³¹ R. Masalski, *Dzieje diecezji szczecińsko-kamińskiej...*, s. 311–312. Należy jednak mocno podkreślić, że w 1977 r. SB określiła 34 księży jako negatywnie nastawionych do władz państwowych.

³² AIPN Sz, 008/641, t. 1, Informacja, 22 VI 1973 r., k. 296–297.

³³ APS, WdsW, 7, Notatka służbowa z rozmowy przeprowadzonej w dn. 30 I 1978 r. przez wojewodę szczecińskiego Jerzego Kuczyńskiego z ordynariuszem diecezji szczecińsko-kamińskiej bp. Jerzym Strobą, k. 247–250.

³⁴ M. Stefaniak, *Działalność aparatu bezpieczeństwa...*, s. 351.

³⁵ *Ibidem*, s. 349–350.

³⁶ Szerzej o tym traktuje artykuł ks. dr. A. Puta, *Kształcenie duchowieństwa diecezjalnego Kościoła szczecińsko-kamińskiego do czasu utworzenia własnego wyższego seminarium duchownego* [w:] *Dzieje Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim...*, t. 3, s. 255–281.

³⁷ AIPN Sz, 008/641, t. 2, Ocena stopnia realizacji planów rocznych w najistotniejszych problemach. Omówienie założeń do planów rocznych za rok 1978, k. 215–224.

³⁸ *Ibidem*, 008/638, t. 1, Plan zabezpieczenia akcji krypt. „Zgromadzenie III” w Szczecinie w dn. 8 X 1972 r., k. 21–28. Do realizacji akcji oddelegowano trzydziestu pracowników operacyjnych oraz tajnych współpracowników spośród duchowieństwa.

³⁹ *Ibidem*, 0011/161, t. 1, Wniosek o wszczęcie sprawy obiektowej kryptonim „Zgromadzenie IV”, 22 VIII 1974 r., k. 4; *ibidem*, 008/641/2, [Informacja o przebiegu rocznicowych uroczystości w Szczecinie 6–8 IX 1974 r.], 9 IX 1974 r., k. 29. Zob. też Z. Stanuch, *Karol Wojtyła/Jan Paweł II w materiałach archiwalnych szczecińskiego*

Ostatnia akcja Wydziału IV KW MO w Szczecinie, wymierzona w bp. Strobę, została zrealizowana w 1978 r. Miała ona zdezawuować biskupa i diecezję w oczach archidiecezji bamburskiej, która przekazała 9 września tego roku relikwie św. Ottona Szczecinowi. W dniu przekazania relikwii w katedrze wśród wiernych znalazła się złożona z ok. 30 młodych mężczyzn i trzech prostytutek grupa⁴⁰, która to wydarzenie kontestowała. Biskup Stroba w liście skierowanym do wojewody szczecińskiego obarczył odpowiedzialnością za to wydarzenie SB, która – według niego – w ten sposób próbowała zaszkodzić wizycie kard. Stefana Wyszyńskiego i innych przedstawicieli polskiego Kościoła u biskupów niemieckich⁴¹.

Należy zauważyć, że ówczesne władze bardzo negatywnie oceniały bp. Strobę: „Publicznie uprawia politykę ukłonów, gestów dobrych chęci wobec władz państwowych. Nieoficjalnie w swoim urzędowaniu wobec podległego kleru ujawnia negatywny stosunek do władz państwowych, negatywnie ocenia nasz system społeczno-polityczny oraz sposób sprawowania władzy”⁴².

Zatakowano również osobiście bp. Strobę w związku z wysunięciem jego kandydatury przez kard. Wyszyńskiego na stanowisko arcybiskupa wrocławskiego. Upubliczniono wówczas informację, iż nazwisko biskupa znajdowało się w III grupie volkslisty⁴³; w tym celu wykorzystano kapłanów – tajnych współpracowników⁴⁴. Powód był jeden – obawiano się go, gdyż miał negatywny stosunek do ustroju PRL. W zaistniałej sytuacji zareagował kard. Wyszyński, który w liście do premiera Piotra Jaroszewicza z 8 maja 1975 r. udzielił bp. Strobie poparcia⁴⁵.

Poparcie prymasa było okazywane bp. Strobie od samego początku jego posługi w Szczecinie. Już 9 sierpnia 1972 r. przybył on wraz z bp. Bronisławem Dąbrowskim do tego miasta. Odwiedził ruiny odbudowywanej katedry pw. św. Jakuba, a podczas kolacji w tymczasowej rezydencji na plebanii parafii pw. Świętej Rodziny przy ul. Królowej Korony Polskiej 27⁴⁶ dał wyraz swej radości z powstania nowej diecezji i wizyty, która – jak

Oddziału IPN [w:] *Św. Jan Paweł II – Pamięć i wdzięczność na Pomorzu Zachodnim*, red. A. Ziejewski, G. Wejman, Szczecin 2014, s. 163–175.

⁴⁰ Jest też podawana liczba ok. 40 osób (G. Wejman, *Kalendarium (archi)diecezji szczecińsko-kamińskiej* [w:] *Kalendarium Kościoła na Pomorzu Zachodnim i ziemi lubuskiej ze szczególnym uwzględnieniem lat 1945–2005*, red. G. Wejman, „Studia i Rozprawy”, nr 11, Szczecin 2007, s. 379). Kilka dni wcześniej do kurii i niektórych wiernych przesłano anonim szkalujący biskupa.

⁴¹ M. Stefaniak, *Działalność aparatu bezpieczeństwa...*, s. 352.

⁴² AIPN Sz, 008/641, t. 2, Wystąpienie na rocznej naradzie Wydziału IV, styczeń 1978 r., k. 225–227.

⁴³ AIPN, 0713/146, Notatka dotycząca propozycji uzasadnienia odmowy mianowania bp. Stroby na stanowisko ordynariusza we Wrocławiu, 13 III 1975 r., k. 117. O niemieckiej polityce narodowościowej na Górnym Śląsku traktuje artykuł R. Kaczmarka, *Niemiecka polityka narodowościowa na Górnym Śląsku (1939–1945)*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2004, nr 2, s. 115–138.

⁴⁴ M. Stefaniak, *Działalność aparatu bezpieczeństwa...*, s. 347.

⁴⁵ AIPN Sz, 0713/146, Pismo kard. Wyszyńskiego do Piotra Jaroszewicza, 8 V 1975 r., k. 121–125. Postawa prymasa Polski, bp. Stroby wypuklały wielką troskę o zachodnie krańce Polski; obaj rozumieeli złożone dzieje tych ziem i wychodzili naprzeciw nowym mieszkańcom z pomocą duszpasterską (zob. *Prymas Wyszyński a niepodległa. Naród – patriotyzm – państwo w nauczaniu Prymasa Tysiąclecia*, red. E.K. Czaczkowska, R. Łatka, Warszawa 2019, a szczególnie: Z. Stanuch, *Troska i działanie. Kardynał Stefan Wyszyński a Pomorze Zachodnie* [w:] *Prymas Wyszyński a niepodległa...*, s. 273–291).

⁴⁶ Do dzisiejszej rezydencji biskupów szczecińskich, przy ul. Ks. Piotra Skargi 30, przeprowadził się dopiero 31 X 1973 r.

się wyraził – płynęła z potrzeby serca, by zapoznać się z jej problemami⁴⁷. Biskup Stroba 22 czerwca 1985 r. w katedrze szczecińskiej podczas mszy św. przypomniał ową wizytę i przytoczył słowa prymasa Polski: „Powiedział wówczas, że »ta zniszczona katedra będzie symbolem odradzającej się i budującej nowej diecezji«. I tak rzeczywiście było. Jak dawniej kościoły scalały wspólnoty parafialne, tak ta budująca się katedra scalała wspólnotę katolicką Szczecina i całej nowej diecezji⁴⁸.”

Kard. Wyszyński ponownie przybył 8 października 1972 r. na ingres nowego biskupa⁴⁹. Bp Stroba przywitał go jako pełnomocnika Ojca Świętego, któremu Namiestnik Chrystusowy zawierzył wykonanie swoich historycznych decyzji związanych z erygowaniem diecezji, a także jako metropolitę gnieźnieńskiego, wskazując, że „po 800 latach diecezja kamieńska, jako nowa diecezja szczecińsko-kamieńska, powróciła do swojej matki – metropolii gnieźnieńskiej⁵⁰”. Na zakończenie Eucharystii prymas Polski odniósł się do swojej wizyty u papieża Pawła VI i jego zapewnień: „Pragnę zapewnić Prymasa Polski, że z chwilą, gdy odpowiednie traktaty polityczne będą zawarte, Stolica Apostolska nie opóźni się z wydaniem odpowiednich dekretów dotyczących erekcji i organizacji diecezji na Ziemiach Zachodnich i Północnych⁵¹”. Podkreślił także, że organizacja terytorialna nowych diecezji odtwarzała historyczny szlak dziejowy. Wspomniał również o swoim artykule napisanym przed laty na prośbę prasy niemieckiej na temat: „Jak zapatruje się na problem organizacji kościelnej na Ziemiach Zachodnich”. Ujął wtenczas rzecz tak: „Powrót Polski na Ziemię Piastowskie, na Ziemię Śląskie czy też na Ziemię Pomorskie, jest wymownym ostrzeżeniem Boga, który kieruje narodami, jest Ojcem Ludów i Narodów. Jest ostrzeżeniem dla narodów krwawych, które wywołują wojny⁵².”

Nie minęły dwa lata, a prymas Wyszyński znowu gościł w Szczecinie – 17 marca 1974 r. – będąc głównym konsekratorem pierwszego biskupa pomocniczego diecezji szczecińsko-kamieńskiej, ks. Jana Gałęckiego⁵³. Przed błogosławieństwem kard. Wyszyński powiedział m.in., że gdy „przed kilku dniami oddaliśmy Bogu zasłużonego organizatora Ziemi Zachodnich – księdza kardynała Bolesława Kominka [...] ks. kard. Juliusz Döpfner z Monachium powiedział znamienne słowa: »Myśmy przez długie lata nie zdołali tak zmobilizować do modlitwy ludu, który wtedy tu mieszkał, jak Bóg pozwolił Wam to uczynić. Radujemy się z tego, że Kościół Boży na tych

⁴⁷ *Wizyta prymasa Polski u ordynariusza szczecińsko-kamieńskiego*, „Prezbiterium” 1973, nr 1–2, s. 28. W późnych godzinach wieczornych przybył do Kamienia Pomorskiego, stąd następnego dnia po odprawieniu mszy św. i zwiedzeniu konkatedry św. Jana Chrzciciela udał się do Kołobrzegu.

⁴⁸ J. Stroba, *Powracał bronić godności człowieka*, „Prezbiterium” 1985, nr 6–10, s. 160.

⁴⁹ *Ingres pierwszego biskupa szczecińsko-kamieńskiego...*, s. 31–33; R. Masalski, *Dzieje diecezji szczecińsko-kamieńskiej...*, s. 40–44.

⁵⁰ J. Stroba, *Przemówienie ks. biskupa ordynariusza Jerzego Strobę...*, s. 37.

⁵¹ S. Wyszyński, *Przemówienie Księdza Prymasa z okazji ingresu biskupa szczecińsko-kamieńskiego*, „Prezbiterium” 1973, nr 1–2, s. 42.

⁵² *Ibidem*, s. 43.

⁵³ Ksiądz Jan Gałęcki urodził się 18 VI 1932 r. w Zalesiu, pow. Ciechanów. Świecenia kapłańskie otrzymał 23 VI 1957 r. z rąk bp. Teodora Benscha. Były to pierwsze święcenia – i to biskupie – w szczecińskiej katedrze (J. Stroba, *Przemówienie ks. biskupa ordynariusza szczecińsko-kamieńskiego podczas konsekracji biskupa pomocniczego w katedrze szczecińskiej w dniu 17 III 1974 r.*, „Prezbiterium” 1974, nr 4, s. 16).

ziemiach spotęźniał, że krzepi wiarę i jednoczy przez miłość Naród Polski w jego pracy i trudzie«. [...] Właśnie my dzisiaj to samo uczucie radosnej dumy przeżywamy w Szczecinie. Niech krzepnie życie religijne w tym mieście i diecezji, na terenach, które od dawna były chrześcijańskie. Przypomina nam o tym zbliżający się jubileusz chrztu miasta Szczecina⁵⁴.

Kolejny przyjazd prymasa Wyszyńskiego do Szczecina zanotowano w związku z 850-leciem chrztu Pomorza Zachodniego⁵⁵. Uroczystości jubileuszowe odbyły się od 7 do 8 września 1974 r.⁵⁶ Do uczestników spotkania papież Paweł VI przesłał list (datowany 10 sierpnia 1974 r.), w którym czytamy m.in.: „Dzięki dalekowzrocznym decyzjom w XII w. ustanowiona została stolica biskupia najpierw w Wolinie, a później w Kamieniu. Biskupstwo to przestało istnieć w 1544 r. na skutek bolesnego rozdarcia w sprawach wiary. Słusznie więc, że w tych uroczystościach wspomina się lata minione, ale również dobrze czynicie, mając na uwadze sprawy duchowe i zadania duszpasterskie obecne, a nawet i przyszłe⁵⁷”.

Otwierając uroczystą sesję w katedrze św. Jakuba Apostoła, prymas Polski powiedział m.in.: „Obecni dzisiaj w tej katedrze biskupi zaświadczać również swą wolę pracy nad zespoleniem i związaniem całej Ojczyzny – od dalekiego Przemyśla, Krakowa, Wrocławia, Olsztyna, poprzez Warszawę, Jasną Górę i stare stolice biskupie naszego kraju – ze Szczecinem i Ludem Bożym, któremu służy biskup szczecińsko-kamieński⁵⁸”. Następnego dnia (8 września) w czasie uroczystego *Te Deum* diecezji za łaskę chrztu, podczas sumy w szczecińskiej katedrze (w tym dniu poświęconej⁵⁹), której przewodniczył kard. Wojtyła, podkreślając znaczenie misji św. Ottona dla Pomorza i Polski, a także wartości, jakie niesie dla Narodu wiara, prymas powiedział: „Wiara umacnia człowieka, rodzinę, naród, pomaga do przetrwania największych nawet przeciwności. Doświadczyły tego ziemie, na których dzisiaj działają w duchu pokoju Bożego, odnowione przez papieża Pawła VI diecezje: gorzowska, szczecińsko-kamieńska i koszalińsko-kołobrzewska. Na ziemiach tych niewiara usiłowała oderwać ludzi od Kościoła rzymskokatolickiego,

⁵⁴ S. Wyszyński, *Słowo prymasowskie na konsekracji w Szczecinie 17 III 1974 r.*, „Prezbiterium” 1974, nr 4, s. 15–16; R. Masalski, *Dzieje diecezji szczecińsko-kamieńskiej...*, s. 77–78.

⁵⁵ Apostoł Pomorza, bp Otton z Bambergu odwiedził dwukrotnie Pomorze Zachodnie. Pierwszy raz w latach 1124–1125, a drugi w 1128 r. Zarówno podczas pierwszej, jak i drugiej swojej misji przybył do Szczecina. To w czasie pierwszego pobytu w tym mieście, jesienią 1124 r., społeczność szczecińska gromadnie przyjęła chrześcijaństwo.

⁵⁶ Już 6 września 50 biskupów, idąc po śladach św. Ottona, w godzinach popołudniowych przybyło do 30 parafii rozszaniach po całej diecezji szczecińsko-kamieńskiej. Następnego dnia w kościele Świętej Rodziny w Szczecinie prymas rozpoczął obrady 144. Konferencji Plenarnej Episkopatu Polski. Odbyły się dwie sesje: zwyczajna i uroczysta. Brał w niej udział także arcybiskup bamberski Joseph Schneider (A. Offmański, *Uroczysta sesja Episkopatu Polski z okazji 850-lecia Chrztu Pomorza Zachodniego (Szczecin, 7 września)*, „Prezbiterium” 1974, nr 9–11, s. 34).

⁵⁷ Paweł VI, *List, Czcigodnemu Bratu Jerzemu Strobie, biskupowi szczecińsko-kamieńskiemu*, Watykan, 10 sierpnia 1974 r., „Prezbiterium” 1974, nr 9–11, s. 7 (tłumaczenie, s. 9).

⁵⁸ A. Offmański, *Uroczysta sesja Episkopatu Polski...*, s. 34–40.

⁵⁹ Przed błogosławieństwem prymas wyraził wielką wdzięczność dla diecezji, która wspierając swojego arcybiskupa, dokonała w ostatnim tak krótkim czasie dzieła doprawdy zdumiewającego – odbudowania katedry św. Jakuba (S. Wyszyński, *Kazanie Prymasa Polski, 850-lecie Chrztu Pomorza Zachodniego, Szczecin, katedra świętego Jakuba 8 września 1974 r.*, „Prezbiterium” 1974, nr 9–11, s. 48).

a wiara w jeden, święty, powszechny i apostołski Kościół zespoliła i zjednoczyła ich z Narodem w duchu nadziei, miłości i pokoju⁶⁰.

Z pewnością udział bp. Stroby w gremiach Episkopatu Polski i Stolicy Apostolskiej pomagał mu zainteresować innych rozwijającą się w trudach nową diecezją, a ludowi pomorskiemu otwierać się na Kościół w Polsce i powszechny⁶¹. Również w tym duchu przebiegły dwie wizyty *ad limina apostolorum* w 1973⁶² i 1977 r.⁶³ oraz jubileuszowa pielgrzymka do Rzymu w dniach 9–14 października 1975 r.⁶⁴ Szczególnie ważna była pierwsza wizyta *ad limina apostolorum*. Podczas niej biskup odprawił mszę św. u Grobu św. Piotra, w której polecił Bogu całą diecezję. Prowadził wiele rozmów w kongregacjach z kardynałami i ich współpracownikami. W Sekretariacie Stanu zalecano biskupowi, aby przeniósł seminarium do Szczecina i budował własny gmach seminaryjny. Siódmego grudnia bp Stroba został przyjęty na prywatnej audiencji przez papieża Pawła VI. Opowiadając o diecezji biskup pokazywał fotografie. Ojciec Święty zatrzymał się dłużej przy fotografii odbudowującej się katedry i „pytał, kiedy mamy nadzieję ukończyć prace? Położył dłoń na odbudowującej się nawie głównej i błogosławił ją”⁶⁵. Biskup zaprosił papieża na 850-lecie chrztu ziemi szczecińskiej.

Doniosłym wydarzeniem dla młodej diecezji była przede wszystkim wizyta wysłannika Ojca Świętego, abp. Luigię Poggię w dniach 6–7 marca 1975 r.⁶⁶, podczas której arcybiskup odwiedził Szczecin, Goleniów, Dziwnów i Kamień Pomorski. Szóstego marca w szczecińskiej katedrze w Słowie Bożym podkreślił: „Teraz pragnę zakomunikować wam wiadomość, jaką przekazały mi kompetentne władze państwowe. Podkreśliłem wobec nich, że Diecezja Szczecińsko-Kamińska nie ma jeszcze własnego Seminarium, a ma do tego Seminarium prawo. Otrzymałem zapewnienie, od kompetentnych władz państwowych, że sprawa ta będzie pozytywnie załatwiona, i ten teren pod Seminarium Diecezjalne jest już wyznaczony w Szczecinie”⁶⁷. Wiemy, że na decyzję władz trzeba było czekać aż do 1981 r.

⁶⁰ *Ibidem*, s. 46.

⁶¹ Był członkiem Rady Głównej Episkopatu Polski, przewodniczącym Komisji Katechetycznej oraz działał w komisjach Episkopatu ds. Nauki Katolickiej i Duszpasterstwa Ogólnego. Od 19 X 1974 r. wiceprzewodniczącą Rady Konferencji Biskupów Europejskich, natomiast od 10 I 1975 r. członek Międzynarodowej Rady Katechizacji; stąd też został delegatem Episkopatu Polski obok kardynałów Stefana Wyszyńskiego i Karola Wojtyły, na IV Synod Biskupów odbywający się w Rzymie w dniach 1–28 X 1977 r. (R. Masalski, *Dzieje diecezji szczecińsko-kamińskiej...*, s. 54; J. Gałęcki, *20 lat pracy biskupiej arcybiskupa metropolity*, „Prezbiterium” 1978, nr 10–11, s. 293; J. Card. Wright, *Biskup Jerzy Stroba członkiem Międzynarodowej Komisji Katechetycznej (tłum.)*, „Prezbiterium” 1975, nr 5, s. 143; *Międzynarodowa Rada Katechetyczna*, „Prezbiterium” 1977, nr 5, s. 151–152; *Przemówienie polskich Ojców Synodu*, „Prezbiterium” 1978, nr 4, s. 110–111, 113; *Dariusz pobytu ordynariusza w Rzymie 24 IX – 2 XII 1977 r.*, „Prezbiterium” 1978, nr 4, s. 127–128).

⁶² Odbyła się w dniach 23 XI – 13 XII 1973 r. (*Ważniejsze wydarzenia w 20-letniej posłudze biskupiej dr. Jerzego Stroby*, „Prezbiterium” 1978, nr 10–11, s. 308).

⁶³ Odbyła się w dniach 30 X – 11 XI 1977 r. (*Wizyta Episkopatu Polskiego „Ad limina”*, „Prezbiterium” 1978, nr 2, s. 33).

⁶⁴ K. Metryka, *Kronika z Jubileuszowej Pielgrzymki do Rzymu*, „Prezbiterium” 1975, nr 12, s. 357–363.

⁶⁵ J. Stroba, *Słowo biskupie z okazji powrotu ze Stolicy Apostolskiej*, „Prezbiterium” 1974, nr 1–2, s. 59.

⁶⁶ XX. C.O., *Arcybiskup Luigi Poggi w diecezji szczecińsko-kamińskiej*, „Prezbiterium” 1975, nr 4, s. 110–111.

⁶⁷ L. Poggi, *Przemówienie w katedrze szczecińskiej – 6 marca 1975*, „Prezbiterium” 1975, nr 4, s. 108.

Swój wkład w prestiż diecezji miały też wizyty innych ważnych dostojników kościelnych⁶⁸.

Mimo utrudnień ze strony ówczesnych władz udało się biskupowi położyć solidne fundamenty pod rozwój nowej diecezji. Powstała kuria biskupia⁶⁹, katedra była w odbudowie oraz trwały intensywne starania o erygowanie seminarium duchownego i sądu biskupiego. Liczba dekanatów wzrosła z 12 do 18, a parafii – z 119 do 169. Zwiększyła się znacznie liczba kapłanów diecezjalnych – z 186 do 225, a kapłanów zakonnych w małym stopniu – z 127 do 131, natomiast liczba siostr zakonnych pozostała na stałym poziomie – 142 osoby z 19 zgromadzeń zakonnych (zmieniła się tylko liczba domów zakonnych – z 27 do 32). Liczba kleryków wzrosła z 40 do 54. Liczba mieszkańców zwiększyła się z 897 tys., w tym 847 tys. katolików, do 975 tys., w tym 915 tys. katolików. Można ten czas słusznie nazwać okresem organizacji diecezji, ale także integracji środowiska wiernych nad Odrą i Bałtykiem.

Podkreślił to zresztą sam bp Stroba w słowie do diecezjan na pożegnanie: „Kiedy z perspektywy 6 lat patrzę na życie naszego Kościoła diecezjalnego, mam odwagę powiedzieć, że Ojciec św. nie zawiódł się na was. Lud Boży diecezji kierowany przez kapłanów zdołał bowiem w ciągu tego stosunkowo niedługiego czasu dokonać rzeczy. – Odbudował z ruin wojennych 28 kościołów. [...] Odbudowa dalszych 30 kościołów jest bliska ukończona. – Ożywił 50 nowo powstałych parafii [...] – oddał do użytku 26 nowych probostw, a dalszych 19 jest w budowie. – Ilość kleryków w seminarium podwoiła się. W Szczecinie powołany został do życia kurs duszpasterski dla kleryków VI roku. [...] Pogłębienie wiary i rozwój życia religijnego są trudne do uchwycenia. [...] Wracając raz jeszcze myślą do zaufania, jakim obdarzył nas Ojciec Święty, tworząc nową diecezję, uświadamiam sobie, że było to przede wszystkim zaufanie Ojcu Niebieskiemu”⁷⁰.

Biskup Stroba z woli papieża Jana Pawła I został arcybiskupem metropolitą poznańskim⁷¹. Młoda diecezja mocno przeżyła to wczesne rozstanie ze swoim pasterzem, nie-

⁶⁸ Arcybiskupa Bambergu J. Schneidera – 8 IX 1974 r. – J. Schneider, *Odpowiedź Arcybiskupa Bambergu na powitanie w katedrze św. Jakuba w Szczecinie 8 września 1974 r.*, „Prezbiterium” 1974, nr 9–11, s. 49; bp. Jamesa D. Sangu, bp. Mbeya, przewodniczącego Konferencji Episkopatu Tanzanii – 16–17 IX 1975 r. – *Kronika 5.VIII.–23.XI.1975*, „Prezbiterium” 1975, nr 12, s. 377; bp. Jamesa S. Rauscha, sekretarza generalnego Episkopatu USA – 12–13 V 1976 r. – *Sekretarz generalny Episkopatu USA Biskup James S. Rausch w Szczecinie*, „Prezbiterium” 1976, nr 7–8, s. 241–242; abp. Marsylii Rogera Etchegaraya, przewodniczącego Episkopatu Francji i przewodniczącego Rady Biskupów Europejskich – 28–29 V 1976 r. – *Arcybiskup Marsylii Roger Etchegaray w Szczecinie*, „Prezbiterium” 1976, nr 7–8, s. 242–243; bp. Ernsta Tewesa, biskupa pomocniczego Monachium – 8 VI 1976 r. – *Biskup Ernest Tewes w Szczecinie*, „Prezbiterium” 1976, nr 7–8, s. 244–245; kard. Terence’a Jamesa Cooke’a, arcybiskupa metropolity Nowego Jorku – 11–12 VIII 1977 r. – E. Cegła, *Ks. kardynał T. Cooke z Nowego Jorku w diecezji szczecińsko-kamieńskiej*, „Prezbiterium” 1977, nr 11, s. 343–344; bp. Angers Jeana Orchampta, przewodniczącego Komisji Episkopatu Francji ds. Katechizacji – 29 IV – 1 V 1978 r. – *Wizyta biskupa z Angers w Polsce*, „Prezbiterium” 1978, nr 7, s. 219–220 i kard. Williama W. Bauma, arcybiskupa metropolity Waszyngtonu – 21–23 V 1978 r. – *Kardynał William W. Baum w Szczecinie*, „Prezbiterium” 1978, nr 9, s. 282–283.

⁶⁹ Do pomieszczeń przy ul. Królowej Korony Polskiej 28e mogła się przenieść dopiero w 1983 r.

⁷⁰ J. Stroba, *Pożegnane Słowo Arcypasterza*, „Prezbiterium” 1978, nr 12, s. 363–366.

⁷¹ Papież Jan Paweł I skierował bp. Strobę 21 IX 1978 r. na stolicę biskupią do Poznania. Pożegnanie z diecezją nastąpiło 29 X 1978 r. Chociaż Rafał Łatka, w obszernej monografii *Episkopat Polski wobec stosunków państwo-Kościół i rzeczywistości społeczno-politycznej PRL 1970–1989* (Warszawa 2019) na s. 246 pisze: „Dyplomata wysuwał zastrzeżenia co do wskazanego przez prymasa kandydata na stolicę arcybiskupią w Poznaniu, którego uważał za zbyt surowego (chodziło o bp. Strobę). Kardynał stwierdził, że abp Poggi nie powinien polegać na informacjach

mniej władze wojewódzkie były zadowolone, gdyż biskup swoją aktywną postawą mocno absorbował ich uwagę. Z zadowoleniem pisano: „Stworzenie mu drogą operacyjną wielu sytuacji konfliktowych wewnątrz organizacji kościelnej doprowadziło do wyhamowania jego inicjatyw, szczególnie tych, które z politycznego punktu widzenia były niekorzystne. Dotyczy to przede wszystkim budownictwa sakralnego, a także planów szerokiego oddziaływania na społeczeństwo”⁷².

FORMOWANIE DIECEZJI

Po odejściu bp. Stroby diecezją przez pięć miesięcy kierował bp Jan Gałęcki⁷³ jako wikariusz kapitulny. Po nim urząd objął bp Kazimierz Majdański⁷⁴, który dobrze kontynuował dzieło bp. Stroby. On również zapisał piękną kartę w dziejach tej ziemi. A przyszło mu posługiwać w czasach polskiego przełomu lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych (Sierpień '80, stan wojenny i Sierpień–Wrzesień '88) minionego stulecia.

Jego posługiwanie było naznaczone czasem formowania diecezji. Jak poprzednik, również doskonale rozumiał historię tych ziem⁷⁵ i doniosłość zadań stojących przed biskupstwem. W przemówieniu ingresowym porównał ją do Betanii: „Jesteśmy dziś w Szczecinie Betanią i Betanią zostanmy. Nasza Betania jest potrzebna światu”⁷⁶. Następnie zwracając się do poszczególnych stanów i osób, dziękując papieżowi za życzenia, zaznaczył: „Dzieci szczecińskie opowiadają sobie, że przybędziesz i tu, do Szczecina”⁷⁷, a w kierunku prymasa Polski popłynęły słowa: „Dostojny Księżę Prymasie Polski! Powiemy Ci krótko: jesteście szczęśliwi i dumni z tego, że jesteście naszym Metropolita”⁷⁸.

Troskę o tę ziemię podkreślił w liście na dziesięciolecie diecezji i potem odwołał się do niej w przemówieniu jubileuszowym 27 czerwca 1982 r.: „Każdy, kto jest sprawiedliwy, powie tak, jak bez Polski nie byłoby tu Kościoła, tak święta misja Kościoła była i jest konieczna, by trwali tutaj Polacy. By w duchu nauki Chrystusowej rozwiązywali narosłe, potężne problemy społeczne, gdy Szczecin w latach ostatnich stał się, na oczach całego świata, jedynym z głównych polskich ośrodków wielkiej odnowy”⁷⁹.

przekazanych przez duchowieństwo poznańskie, które chciałyby mieć jako ordynariusza duchownego pochodzącego z archidiecezji”.

⁷² AIPN Sz, 008/638 t. 1, Plan pracy na rok 1978 Służby Bezpieczeństwa Województwa Szczecińskiego, k. 78.

⁷³ R. Masalski, *Dzieje diecezji szczecińsko-kamieńskiej...*, s. 78; tutaj także biogram bp. Gałęckiego na s. 76–80.

⁷⁴ 1 III 1979 r. papież Jan Paweł II mianował bp. Majdańskiego drugim ordynariuszem szczecińsko-kamieńskim. Urzędowo objął on diecezję 10 marca, a ingres do katedry szczecińskiej odbył 8 kwietnia. Biogram bp. Majdańskiego: G. Wejman, *Arcybiskup Kazimierz Majdański. Zarys biograficzny*, w: *Ks. abp. prof. dr hab. Kazimierz Majdański...*, s. 31–50.

⁷⁵ Ciągłe uczył się historii tej ziemi, stąd też m.in. odwiedzał Archiwum Państwowe w Szczecinie.

⁷⁶ K. Majdański, *Orędzie ingresowe. Szczecin, katedra św. Jakuba, Niedziela Palmowa 1979 r.*, „Prezbiterium” 1979, nr 5–6, s. 148; G. Wejman, *Arcybiskup Kazimierz Majdański...*, s. 35.

⁷⁷ K. Majdański, *Orędzie ingresowe...*, s. 150.

⁷⁸ *Ibidem*.

⁷⁹ K. Majdański, *List pasterski biskupa szczecińsko-kamieńskiego do duchowieństwa i wiernych na X-lecie ustanowienia i wskreszenia Diecezji*, „Prezbiterium” 1982, nr 7–8, s. 235 – list został napisany na Boże Ciało 1982 r.;

Oczywiście, tworzone struktury kościelne były przepojone duchem pogłębionej wiary w Boga. Biskup mocno akcentował kult eucharystyczny, a także maryjny. Prowadziła go patronka archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej, do której wołał wraz z całą diecezją: „Jasnogórska Matko Kościoła – ocal miłość i życie”, a także św. Józef, któremu bezgranicznie zawierzył. To był jego mandat życiowy – rodzina. Jego wielka troska o rodzinę, a przede wszystkim o życie i godność człowieka, zaowocowała powołaniem pierwszego Instytutu Studiów nad Rodziną w Łomiankach koło Warszawy, który stał się prototypem innych instytutów tego rodzaju na świecie.

Należy zaznaczyć, że bp Majdański służył prawdzie. Podkreślił to Jan Paweł II w liście gratulacyjnym na nadanie mu pierwszego w dziejach Uniwersytetu Szczecińskiego doktoratu *honoris causa*: „Dla tego Kościoła wiele wycierpiał i oddał Mu wszystkie swe siły i umiejętności”⁸⁰. Zresztą jedne z ostatnich słów bp. Majdańskiego dotyczyły ziemi pomorskiej: „Dbajcie o Pomorze, dbajcie o ujście Odry, dbajcie o porty na Północy Polski”⁸¹.

Te wysiłki na rzecz formowania diecezji mocno wyakcentował 18 czerwca 1983 r. na Jasnej Górze Jan Paweł II w czasie spotkania z wiernymi z diecezji szczecińsko-kamieńskiej: „Patrzą na Was i sercem obejmują całą Waszą diecezję, całe Pomorze, całe Wybrzeże. Wiele dokonał Kościół na tych terenach po ich powrocie w granice współczesnego państwa polskiego. Ogromnie wielki wkład pracy w odbudowę, w rozwój, w zakorzenienie. Wielka praca nad tym, by wszyscy byli u siebie i swoi”⁸².

Ta troska o lud Boży jeszcze mocniej wybrzmiała z ust papieża, kiedy gościł w Szczecinie 11 czerwca 1987 r.⁸³ Wówczas wskazał w swoim nauczaniu na wielkość rodziny, a w niej na drogę odrodzenia społeczeństw, obowiązek pracy nad pracą, troskę o morze, „które nazywamy naszym”; wysiłek kleryków i kapłanów w stawianiu się „żywymi kamieniami” Bożej budowli⁸⁴. Opuszczając Pomorze Zachodnie, na gołeniewskim lotnisku wobec władz kościelnych i wojewódzkich potwierdził to w słowach: „Dbajcie o ludzi, służcie ziemi szczecińskiej, bo to nasz wielki skarb”⁸⁵. Całą zaś diecezję zawierzył Pani Fatimskiej, której figurę ukoronował papieskimi koronami na szczecińskich Jasnych Błoniach.

idem, Przemówienie ks. biskupa Kazimierza Majdańskiego, „Prezbiterium” 1982, nr 7–8, s. 243. O ruchu solidarnościowym zob. szerzej NSZZ „Solidarność” 1980–1989, t. 3: *Polska północna*, red. Ł. Kamiński, G. Waligóra, Warszawa 2010, a szczególnie: R. Kościelny, A. Kubaj, NSZZ „Solidarność” Region Pomorze Zachodnie 1980–1989 [w:] NSZZ „Solidarność” 1980–1989..., t. 3.

⁸⁰ Jan Paweł II, *Liść Ojca Świętego Jana Pawła II do prof. dr hab. Tadeusza Wierzbickiego, rektora Uniwersytetu Szczecińskiego*, „Prezbiterium” 1992, nr 9–10, s. 268.

⁸¹ G. Wejman, *Odszedł dobry Pasterz, obrońca życia i rodziny*, „Prezbiterium” 2007, nr 5–6, s. 176.

⁸² Jan Paweł II, *Przemówienie papieża wygłoszone do pielgrzymów z diecezji szczecińsko-kamieńskiej na Jasnej Górze, w dniu 18 VI 1983 r.*, „Prezbiterium” 1983, nr 6, s. 169–172; K. Majdański, *Przemówienie biskupa szczecińsko-kamieńskiego skierowane do Ojca Świętego Jana Pawła II na Jasnej Górze w dniu 18 VI 1983 r.*, „Prezbiterium” 1983, nr 6, s. 188–190.

⁸³ *Program wizyty Ojca Świętego Jana Pawła II w Szczecinie 11 VI 1987*, „Prezbiterium” 1987, nr 4–6, s. 29.

⁸⁴ W Wyższym Seminarium Duchownym wmurował kamień węgielny pod jego gmach, a po obiedzie w bazylisce katedralnej pw. św. Jakuba Apostoła spotkał się z seminarzystami, kapłanami i zakonnkami (*Jan Paweł II w Szczecinie*, oprac. G. Wejman, A. Rasmus, Szczecin 2002, s. 17–26, 34–40).

⁸⁵ AKMS, Teczka – Jan Paweł II w Szczecinie.

Ta wizyta stała się możliwa dzięki osobistym zabiegom bp. Majdańskiego⁸⁶. Papież w mieście Gryfa wyraźnie to podkreślił: „Dziękuję Waszemu Biskupowi za to, że mnie tutaj zaprosił, za to, że bardzo serdecznie zabiegał, ażeby dzisiejsze odwiedziny Jana Pawła II w Szczecinie mogły się urzeczywistnić”⁸⁷. Co więcej, biskup starał się o to, aby podczas tej wizyty mocno wybrzmiały słowa „polski Szczecin”.

Ksiądz dr Mieczysław Maliński, przygotowując cały numer tygodnika katolickiego „Niedziela” z okazji III pielgrzymki Jana Pawła II do Polski, w przypadku Szczecina przytoczył słowa jednego z zagranicznych dziennikarzy: „On [papież – G.W.] to bardzo sprytnie zrobił i mądrze. Nie powiedział ani słowa o tym, że to są polskie ziemie, ani o krzywdach hitlerowskich. Uznał, że to jest po prostu bezdyskusyjne i nie ma co do tego wracać. Zajął się zwyczajnym życiem diecezji, kłopotami, jakie ma diecezja i Polska. To było bardzo roztropne – chwali ten, kto przeważnie Papieża krytykuje”⁸⁸. Rzeczywistość wyglądała inaczej. Biskup Majdański nie zgodził się na to, aby celebrowanie przez Jana Pawła II naszego morza – w kontekście słów o wietrze od naszego morza – stało się miodek na serce pasterza tych ziem, czego zresztą nie potrafiły spóżytkować ówczesne władze⁸⁹.

Ta troska towarzyszyła biskupowi także na spotkaniu z papieżem Janem Pawłem II w Rzymie podczas wizyt *ad limina apostolorum*⁹⁰ czy też szczecińsko-kamieńskiej pielgrzymki diecezjalnej do Rzymu w rocznicę pobytu papieża w Szczecinie w dniach 3–15 czerwca 1988 r.⁹¹ Chociażby w czasie pierwszej wizyty bp Majdański w relacji złożonej papieżowi, nawiązując do kościelnej historii tych ziem, wskazał priorytety – budowę seminarium duchownego, powstanie fakultetu teologicznego, troskę o powołania kapłańskie i zakonne, kształtowanie duchowe wiernych oraz troskę o różne

⁸⁶ K.R. Prokop, *Biskupi zachodniopomorscy (X–XX w.)*, Koszalin 2003, s. 292; J. Knox, *Nominacja Biskupa Szczecińsko-Kamieńskiego na Członka Prezydium Komitetu do Spraw Rodziny*, „Prezbiterium” 1981, nr 11, s. 318–319.

⁸⁷ *Jan Paweł II w Szczecinie...*, oprac. G. Wejman, A. Rasmus, s. 17.

⁸⁸ M. Maliński, „Mówię o Was i za Was...”, „Niedziela”, 8–14 VI 1987, wydanie specjalne, s. 16.

⁸⁹ Bardzo interesujący jest list – *pro memoria* bp. Majdańskiego do ministra Władysława Lorenca z dn. 18 IX 1987 r. Biskup, mówiąc o posłudze Kościoła na tych ziemiach, ujął ją w trzech kontekstach: politycznym, gospodarczym i społecznym. W kontekście politycznym wskazał m.in. na to, że „region ten stanowi integralną część ziem polskich odzyskanych za cenę niesłychanych ofiar” i niestety – niedostatecznie dostrzegany był on w świetle III pielgrzymki papieża do Ojczyzny, nadto, jak zaznaczył biskup, „miało w tym czasie miejsce wstydlive ukrywanie bardzo pięknego Szczecina i całego regionu”. Biskup zaznaczył też, że należało częściej mówić „polski Szczecin”. W kontekście społecznym podkreślił, że „Polska jest wspólnym domem wszystkich Polaków”, a „własny dom” to nigdy atmosfera zastraszenia. Zaznaczył też, że powyższe refleksje mają na celu dalszą, a jednocześnie skuteczną posługę Kościoła w tym regionie oraz troskę ze strony państwa, aby ten teren nie był traktowany jako peryferie kraju. Biskup zakończył *pro memoria* słowami: „Na szczęście istnieją motywy nadziei. Wizyta papieża w Szczecinie dała znakomitą sposobność ich dostrzegania” (*Jan Paweł II w Szczecinie. Meldunki operacyjne Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych z 1987 r.*, wstęp Z. Stanuch, wybór i oprac. M. Semczyszyn, A. Sitkowska, Z. Stanuch, Warszawa–Szczecin 2008, s. 212–215).

⁹⁰ Pierwsza odbyła się w dniach 15–28 XI 1982 r. (K. Majdański, *Relacja w czasie wizyty „Ad limina” złożona Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi II w dniu 17 XI 1982 r.*, „Prezbiterium” 1982, nr 12, s. 381–384); a druga w dniach 8–14 XII 1987 r. (*Czynności Pasterza Diecezji*, „Prezbiterium” 1987, nr 11–12, s. 60–65). Obecny był też bp Stefanek.

⁹¹ *Szczecińsko-Kamieńska pielgrzymka diecezjalna do Rzymu*, „Prezbiterium” 1988, nr 4–6, s. 170–171.

środowiska zawodowe (stoczniovców, portowców, rolników, naukowców) i prosił o błogosławieństwo⁹².

Biskup Majdański potrafił również stworzyć na tyle odpowiedni klimat, że Kościołem szczecińsko-kamieńskim interesowali się przedstawiciele Ojca Świętego: abp Luigi Poggi i kard. Opilio Rossi oraz abp Jean-François Arrighi, wiceprzewodniczący Papieskiej Rady Rodziny, i kard. Paul Poupard, przewodniczący Papieskiej Rady ds. Kultury.

Arcybiskup Poggi był trzykrotnie w diecezji szczecińsko-kamieńskiej: 15–21 czerwca⁹³ i 26–28 czerwca 1982 r.⁹⁴ oraz 11–13 lutego 1984 r.⁹⁵. Po głównych uroczystościach w katedrze szczecińskiej 27 czerwca 1982 r., przed błogosławieństwem powiedział m.in., „że z radością przekaze Ojcu Świętemu te wzruszające dowody Waszej miłości, Waszej wiary i Waszej nadziei”⁹⁶; a w 1984 r. ofiarował dar od papieża Jana Pawła II na budowę seminarium i podkreślił rolę, jaką w rozwoju całego Kościoła szczecińsko-kamieńskiego odgrywa budowa pierwszego na Pomorzu Zachodnim seminarium duchownego⁹⁷.

Kardynał Rossi 23 czerwca 1985 r., podczas obchodów 40-lecia powrotu Kościoła katolickiego na Pomorze Zachodnie, przekazując pozdrowienia od Jana Pawła II, powiedział m.in.: „Historia tych 40 lat w Szczecinie jest budująca, ponieważ pulsuje wiarą Ludu Bożego, gorliwością biskupów, kapłanów, dzieci i młodzieży. Wielkie i wspaniałe jest serce Polski”⁹⁸.

Również prymas Polski kard. Józef Glemp⁹⁹, jako metropolita diecezji szczecińsko-kamieńskiej, podczas siedmiokrotnych odwiedzin diecezji wskazywał na jej nieustający rozwój organizacyjny i duszpasterski. Podczas uroczystości z okazji dziesięciolecia istnienia diecezji, 27 czerwca 1982 r.¹⁰⁰ w Słowie Bożym prymas Polski Glemp¹⁰¹ powiedział m.in.: „Dzisiaj z wielkim wzruszeniem przybywamy – Episkopat Polski – do tej katedry, ażeby tutaj się modlić. Modlić się w intencjach Diecezji, prosząc o błogosła-

⁹² K. Majdański, *Relacja w czasie wizyty...*, s. 381–384.

⁹³ Arcybiskup Poggi podczas swojej wizyty odwiedził oprócz Szczecina: Goleniów, Grzędzice, Stargard Szczeciński, Chojnę, Cedynię, Rudnicę Starą, Siekierki, Trzcieńsko-Zdrój, Nowogard, Jenikowo, Kamień Pomorski, Wolin, Świnoujście i Świnoujście-Warszów. Poświęcił kaplicę i dom na Gołęczynie, był na placu budowy seminarium duchownego (*Program pobytu J.E. Ks. Arcybiskupa Luigi Poggi, Nuncjusza Apostolskiego w Diecezji Szczecińsko-Kamieńskiej*, „Prezbiterium” 1982, nr 7–8, s. 253–254).

⁹⁴ *Ibidem*, s. 253–254; L. Poggi, *Przemówienie nuncjusza apostolskiego księdza arcybiskupa Luigi Poggi*, „Prezbiterium” 1982, nr 7–8, s. 249–252.

⁹⁵ Ks. Arcybiskup Luigi Poggi w Szczecinie, „Prezbiterium” 1984, nr 1–2, s. 18–20.

⁹⁶ L. Poggi, *Przemówienie nuncjusza apostolskiego...*, s. 250.

⁹⁷ Ks. Arcybiskup Luigi Poggi w Szczecinie..., s. 18–20.

⁹⁸ Kard. O. Rossi, *Błogosławieństwo od Ojca Świętego*, „Prezbiterium” 1985, nr 6–10, s. 172.

⁹⁹ Jan Paweł II powołał 3 VII 1981 r. bp. Józefa Glempla na następcę kard. Stefana Wyszyńskiego. Kanoniczne objęcie archidiecezji warszawskiej i gnieźnieńskiej zanotowano 9 VII 1981 r. Jego władzy jako metropolie gnieźnieńskiej podlegały diecezje: wrocławska, gdańska, chełmińska, szczecińsko-kamieńska i koszalińsko-kołobrzewska (A.F. Dziuba, *Kardynał Józef Glemp, Prymas Polski* [w:] *Księga Jubileuszowa Prymasowskiego Wyższego Seminarium Duchownego w Gnieźnie 1602–2002*, red. P. Podeszwa, W. Polak, Gniezno 2002, s. 187).

¹⁰⁰ Uroczystości odbyły się w dniach 26–28 VI 1982 r.; główne w katedrze 27 czerwca. Wzięli w nich udział: abp Luigi Poggi, abp Józef Glemp, kard. Franciszek Macharski, abp Henryk Gulbinowicz i jego biskupi pomocniczy Tadeusz Rybak i Adam Dyczkowski, abp Jerzy Stroba, abp Bronisław Dąbrowski, bp Jerzy Ablewicz, bp Wilhelm Pluta, bp Ignacy Jez, biskup pomocniczy diecezji opolskiej Antoni Adamiuk, bp Annecy (Francja) Jean Sauvage oraz liczni kapłani. Mszy św. przewodniczył kard. Macharski (*Uroczystości w katedrze św. Jakuba w dniu 27 VI 1982 r.*, „Prezbiterium” 1982, nr 7–8, s. 237–238).

¹⁰¹ *X-lecie ustanowienia i wskrzeszenia diecezji*, „Prezbiterium” 1982, nr 7–8, s. 233–252.

wieństwo Boże dla niej, a jednocześnie podziwiać prężność ducha, siłę woli i to wielkie skupienie [...]. Czy to osiągnięcie, jakim jest katedra i tyle innych odbudowanych świątyń, a jednocześnie odbudowane miasto, czy to oznacza, żeśmy już zeszedli z tej naszej Kalwarii? Niezupełnie. Bo trwa jeszcze Kalwaria każdego człowieka¹⁰². Te słowa były wypowiedziane przez prymasa w katedrze dopiero co konsekrowanej (31 maja 1982 r.¹⁰³) i w czasie, kiedy w Polsce trwał jeszcze stan wojenny.

O tych osiągnięciach prymas mówił także w Szczecinie podczas 207. Konferencji Plenarnej Episkopatu Polski¹⁰⁴, 23 czerwca 1985 r., w obecności przedstawiciela papieża Jana Pawła II, kard. Rossiego: „Wczoraj, Najmilsi, wszyscy biskupi, mieliśmy możliwość przejść do wielu kościołów diecezji szczecińsko-kamieńskiej, żeby odprawić nabożeństwa i spotkać się z wiernymi¹⁰⁵. Dzisiaj biskupi dzielą się entuzjastycznymi przeżyciami, jakich doznali, widząc przepelnione świątynie, widząc skupienie i modlitwę, widząc entuzjazm i radość, z jaką lud ziemi szczecińskiej powitał Pasterzy całego Kościoła w Polsce. [...] Jesteśmy pełni podziwu dla dynamiki, jaką obserwujemy w rozrastającym się mieście Szczecinie. [...] Może nie myśleliśmy nawet, że po kilkunastu latach zastaniemy ten Kościół w takim wielkim rozkwicie. Wielkie są zaiste jego osiągnięcia¹⁰⁶.”

W duchu troski o te ziemie kard. Glemp wypowiedział się także w czasie kolejnych wizyt w 1988 r. z okazji 25-lecia sakry bp. Majdańskiego¹⁰⁷, w 1990 r. na rozpoczęcie

¹⁰² J. Glemp, *Homilia ks. arcybiskupa Józefa Glempla prymasa Polski wygłoszona podczas uroczystości X-lecia diecezji w katedrze św. Jakuba w Szczecinie, dnia 27 VI 1982 r.*, „Prezbiterium” 1982, nr 7–8, s. 248; *idem*, *Trzeba umieć wejść na Kalwarię i stanąć pod krzyżem* [w:] *idem*, *Nauczanie pasterskie 1981–1982*, Poznań 1988, s. 506.

¹⁰³ *Konsekracja katedry św. Jakuba Apostoła w Szczecinie*, „Prezbiterium” 1982, nr 6, s. 209–210. 3 V 1983 r. została ona podniesiona przez papieża Jana Pawła II do godności bazyliki mniejszej.

¹⁰⁴ P. Fenrych, *Diecezja szczecińsko-kamieńska w XV-leciu. Kalendarium*, „Prezbiterium” 1987, nr 1–3, s. 92. Obradowała ona w dniach 20–23 VI 1985 r. pod przewodnictwem kard. Glempla, prymasa Polski. Obrady prowadzono w budowanym seminarium duchownym. W uroczystości uczestniczył przedstawiciel Ojca Świętego, kard. Opilio Rossi. Obecni byli również: abp Frane Frančić ze Splitu i bp Hubert Brandenburg ze Szwecji (23 czerwca 1985 r., „Prezbiterium” 1985, nr 6–10, s. 163).

¹⁰⁵ W sobotę wieczorem (22 czerwca) księża biskupi odprawili msze św. w kilkudziesięciu parafiach diecezji. Prymas Polski wraz z abp. Bronisławem Dąbrowskim udał się w towarzystwie bp. Majdańskiego do Wolina i Kamienia. W historycznej kamieńskiej katedrze odprawił Eucharystię i wygłosił Słowo Boże (J. Glemp, *Bóg zamieszkał wśród ludzi tej ziemi* [w:] *idem*, *Nauczanie pasterskie 1985*, Poznań 1989, s. 428–429; *Komunikat z 207 Konferencji Plenarnej Episkopatu Polski*, „Prezbiterium” 1985, nr 6–10, s. 146; J. Glemp, *Idziemy ufni i pełni wiary* [w:] *idem*, *Nauczanie pasterskie 1985...*, s. 429–432). Biskup Stroba w katedrze szczecińskiej odprawił mszę św. i wygłosił Słowo Boże, w którym podkreślił, iż Kościół katolicki przychodził na ziemię szczecińską aż trzy razy: w początkach XII w., w początkach XVIII w. (oddolnie poprzez wierzący lud wołający o mszę św.) i po 1945 r., w trzech etapach – po wojnie, w 1972 r., kiedy powstała diecezja, dzisiaj (1985): „można powiedzieć, że nie ma żadnej zasadniczej różnicy między Kościołem lokalnymi na ziemiach polskich” (J. Stroba, *Powracał bronić godności człowieka...*, s. 160).

¹⁰⁶ J. Glemp, *Czyńcie ziemię świętą*, „Prezbiterium” 1985, nr 6–10, s. 180; *idem*, *Nauczanie pasterskie 1985...*, s. 433–437; *Komunikat z 207. Konferencji Plenarnej Episkopatu Polski*, „Prezbiterium” 1985, nr 6–10, s. 144.

¹⁰⁷ Obecni byli też: kard. Macharski, abp Arrighi – wiceprzewodniczący Papieskiej Rady Rodziny, wielu biskupów z Polski, delegacje uczelni katolickich z Lublina, Warszawy, Krakowa, Poznania, Szczecina, a także goście z Francji i Niemiec (P. Fenrych, *Jubileusz 25-lecia sakry biskupiej pasterza diecezji szczecińsko-kamieńskiej*, „Prezbiterium” 1988, nr 1–3, s. 21–30; J. Glemp, *Z krzyża płynie życie*, „Prezbiterium” 1988, nr 1–3, s. 9; *idem*, *Nauczanie pasterskie 1988*, Poznań 1994, s. 132–136).

peregrynacji kopii obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej w diecezji szczecińsko-kamińskiej w Trzebiatowie¹⁰⁸, a potem na jej zakończenie 1 września 1991 r. w Szczecinie¹⁰⁹ czy też 23 kwietnia 1991 r. podczas sympozjum naukowego w Szczecinie ku czci św. Wojciecha dla metropolii gnieźnieńskiej¹¹⁰. Szczególnie mocno wybrzmiały słowa na zakończenie peregrynacji obrazu: „Szczecin to jak gdyby krawędź Polski, ale krawędź szczególna, bo mocna, bo silna, bo stojąc na niej, można dobrze objąć wzrokiem i te pokolenia, które były, i ukierunkować się na te, które przyjdą; można objąć w wierze cały kraj, mając oczy utkwione w Obraz Jasnogórski”¹¹¹. Również odwiedzi-ny dostojników kościelnych i świeckich wskazywały na rosnącą pozycję tej diecezji¹¹².

To wszystko dokonywało się przy różnych utrudnieniach ze strony ówczesnych władz państwowych¹¹³. Funkcjonariusze bezpieczeństwa „towarzyszili” biskupowi szczecińsko-kamińskiemu, począwszy od 7 kwietnia 1979 r., kiedy udawał się do Szczecina na swój ingres¹¹⁴. Podczas przemówienia ingresowego bp Majdański wyraził swoją dobrą wolę względem wszystkich, również rządzących: „Analogia bije w oczy: przyjaźń Bolesława Chrobrego z Biskupem Wojciechem z Pragi i – z górą sto lat później – przyjaźń Bolesława Krzywoustego z Biskupem Ottonem z Bambergu. Niosła ta przyjaźń Dar największy: Chrystusa. I tak niech będzie zawsze. [...] Tak będzie, ufamy, w rozumienie wszystkich ludzi dobrej woli. I prosimy wszystkich naszych Braci, synów jedynej Ojczyzny: wierzyć w naszą najlepszą wolę”¹¹⁵. Mimo iż władze bezpieczeństwa nie odnotowały

¹⁰⁸ Uroczystości rozpoczęły się 9 września. Archiwum parafii pw. Macierzyństwa NMP w Trzebiatowie, Kronika parafii.

¹⁰⁹ J. Glemp, *Nawiedzenie niosące miłosierdzie Boże*, „Prezbiterium” 1991, nr 9–10, s. 256.

¹¹⁰ *Uroczystość ku czci św. Wojciecha. Szczecin, 23 kwietnia 1991 r.*, „Prezbiterium” 1991, nr 3–4, s. 102–103.

¹¹¹ J. Glemp, *Nawiedzenie niosące miłosierdzie Boże...*, s. 256.

¹¹² Duchowni: w dniach 20–21 IX 1986 r. – z rewizytą w Szczecinie przebywał kard. Joachim Meisner, bp Berlina – *Z życia diecezji. Wizyta ks. kardynała Joachima Meisnera i diecezjalne dożynki w Szczecinie*, „Prezbiterium” 1986, nr 7–9, s. 175–176; 2 VI 1988 r. – w procesji Bożego Ciała w Szczecinie wziął udział kard. Paul Poupard z Watykanu, który na placu katedralnym przewodniczył mszy św. – G. Wejman, *Kalendarium (archi)diecezji szczecińsko-kamińskiej...*, s. 406. Siostry zakonne: 10–11 VI 1987 r. – Szczecin odwiedziła Matka Teresa z Kalkuty wraz z czterema siostrami celem instalacji Zgromadzenia Sióstr Misjonarek Miłości – G. Wejman, *Kalendarium (archi)diecezji szczecińsko-kamińskiej...*, s. 403. Świeccy: 24 VI 1990 r. – biskup ordynariusz gościł premiera Tadeusza Mazowieckiego, który był na mszy św. w bazylice katedralnej i w seminarium duchownym – T. Mazowiecki, *Przemówienie w Wyższym Seminarium Duchownym w Szczecinie 24 VI 1990 r.*, „Prezbiterium” 1990, nr 5–6, s. 152–153; 9 V 1990 r. – spotkanie bp. Majdańskiego z Wojciechem Jaruzelskim w Siekierkach w 45. rocznicę zakończenia II wojny światowej – K. Majdański, „Mówią wieki”. *Homilia wygłoszona w Siekierkach, w 45-tą rocznicę zakończenia II wojny światowej*, 6 V 1990 r., „Prezbiterium” 1990, nr 5–6, s. 124–130, wcześniej 20 II 1990 r. Jaruzelski gościł w domu biskupim bp. Majdańskiego – *Czynności pasterza diecezji*, „Prezbiterium” 1990, nr 3–4, s. 72, 71–74; 6 II 1992 r. – wizytę w domu biskupim złożył premier Jan Olszewski – E. Cybulski, *Arcybiskup Kazimierz Majdański – zatroskany nie tylko o powierzoną Mu diecezję, ale również o właściwe postrzeganie Pomorza Zachodniego* [w:] *Ks. abp. prof. dr hab. Kazimierz Majdański...*, s. 145–149. To wówczas bp Majdański powiedział: „Są tu teraz Panie Premierze, zmagania o ziemię polską. Myślę o naszych pegeerach. To jest 75% tej naszej ziemi. [...] My tu pilnujemy. To, czy Szczecin będzie się nazywał »Stettin«, czy »Szczecin«, zależy tylko od rodziny polskiej” (E. Cybulski, *Arcybiskup Kazimierz Majdański...*, s. 149).

¹¹³ Szerzej o tym Z. Stanuch, *Pod ścisłym nadzorem władz. Najważniejsze wydarzenia religijne na Pomorzu Zachodnim w latach 1979–1990* [w:] *Dzieje Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim...*, t. 4, s. 261–281.

¹¹⁴ AIPN Sz, 008/638/1, Plan zabezpieczenia uroczystości ingresu bp. K. Majdańskiego w dniach 7–8 IV 1979 r., 3 IV 1979 r., k. 102–104.

¹¹⁵ K. Majdański, *Orędzie ingresowe...*, s. 149.

żadnych incydentów podczas ingresu¹¹⁶, rządzący nie wyrażali dobrej woli wobec przesłania nowego pasterza.

Chcieli za wszelką cenę skłócić ordynariusza z nowym biskupem pomocniczym Stanisławem Stefankiem¹¹⁷, tym bardziej iż był on uważany za pupilka bp. Majdańskiego. Jednak intryga się nie udała, gdyż – jak zaznaczyły służby, bp Stefanek cechuje się pewną dwoistością w zakresie postawy politycznej¹¹⁸.

Biskup Majdański niedługo po ingresie musiał zmierzyć się z wydarzeniami 1980 r. Wspomnił o tym papieżowi Janowi Pawłowi II podczas wizyty *ad limina apostolorum* 17 grudnia 1982 r.¹¹⁹: „Rolę integrującą mieszkańców Szczecina miały krwawe zajścia w 1970 r., potem zaś strajk sierpniowy w roku 1980, zawarcie ugody społecznej w dniu 30 VIII 1980 r. oraz powstanie, bardzo w tym rejonie silnej, »Solidarności«”. Do tych wydarzeń nawiązał także, witając Ojca Świętego na Jasnych Błoniach, 11 czerwca 1987 r.: „30 sierpnia 1980 roku podpisano tutaj w Szczecinie umowę społeczną przypieczętowaną nazajutrz przed olbrzymią rzeszą robotniczą dziękczynnym nabożeństwem w katedrze św. Jakuba [...] Do ugody, pierwszej w Polsce, szli nasi robotnicy, prosząc, w wielkich skupiskach strajkowych, o Mszę świętą i spowiedź, i o Komunię św.”¹²⁰

Szczególnie bolesnym czasem dla niego stał się stan wojenny (1981–1983). To wówczas zanotowano trzy ważne wydarzenia w diecezji: Nawiedzenie Obrazu Matki Bożej Jasnogórskiej, konsekrację katedry i jubileusz dziesięciolecia diecezji.

Nawiedzenie trwało od 21 do 28 kwietnia 1982 r. Centralna msza św. została zorganizowana 25 kwietnia, a w homilii bp Majdański odniósł się do stanu wojennego¹²¹: „Zapisane już zostały tej Historii rozdziały w treści brzemienne: – w międzyczasie był w Stocznjach szczecińskich i poza nimi grudzień 1981 r.; ale nie połała się krew, za co dziękujemy Bogu i ludziom. A teraz jest historyczne oczekiwanie: – na szczęśliwe zakończenie stanu wojennego; – na sprawiedliwy pokój i na wielką sprawiedliwą i niełatwą społeczną zgodę w całym polskim domu”¹²². O tej trudnej dla naszej ojczyzny sytuacji powiedział też 20 czerwca 1982 r. w parafii pw. św. Stanisława Kostki w Szczecinie wobec abp. Poggiego: „że nabożeństwo

¹¹⁶ AIPN Sz, 008/638/1, Plan zabezpieczenia uroczystości ingresu bp. K. Majdańskiego w dniach 7–8 IV 1979 r., 3 IV 1979 r., k. 102–104.

¹¹⁷ Nominacja odbyła się 4 VII 1980 r. Sakrę otrzymał 24 sierpnia w katedrze pw. św. Jakuba Apostoła w Szczecinie z rąk biskupów: Majdańskiego, Bolesława Pylaka i Gałęckiego (R. Masalski, *Dzieje diecezji szczecińsko-kamieńskiej...*, s. 81).

¹¹⁸ „Dysponujemy na dzień dzisiejszy dużym zasobem informacji o jego osobowości, walorach i wadach oraz orientacji politycznej. Jednak okres, w którym przebywa w Szczecinie, jest zbyt krótki, abyśmy mogli dzisiaj w pełni i jednoznacznie ocenić go jako biskupa. Udzielenie takiej odpowiedzi utrudnia nam i to, że jego działania cechuje pewna dwoistość w zakresie postawy politycznej” (AIPN Sz, 008/641/2, Sprawozdanie z wykonanych zadań, 23 I 1981 r., k. 348).

¹¹⁹ K. Majdański, *Relacja w czasie wizyty...*, s. 381–384.

¹²⁰ *Jan Paweł II w Szczecinie...*, oprac. G. Wejman, A. Rasmus, s. 16; R. Łatka, *Episkopat Polski wobec stosunków państwa-Kościół...*, s. 339–402. Biskup Majdański 27 sierpnia służył protestującym w Szczecinie jako doradca, pomagając ustalić kilka punktów porozumienia, m.in. dotyczących wolnych związków zawodowych, wolności Kościoła i nabożeństw w telewizji i radiu.

¹²¹ To samo biskup powiedział 22 kwietnia na Jasnej Górze.

¹²² APS, WdSW, 705, Problematyka wyznaniowa, 25 IV 1982 r., k. 7; K. Majdański, *Akt oddania Jasnogórskiej Matce Kościoła i Królowej Polski diecezji szczecińsko-kamieńskiej, Jasna Góra 22 IV 1982 r. – Katedra szczecińska 25 IV 1982 r.*, „Prezbiterium” 1982, nr 5, s. 148.

to¹²³ i dalsze odprawiane m.in. w katedrze, w ośrodku internowania w Wierchowiu za aresztowanych i internowanych spowodowały, iż nie doszło do rozlewu krwi¹²⁴.

Podczas konsekracji katedry dodawał otuchy wiernym: „[...] Nie bądźcie smutni i nie płaczcie. Skoro konsekrujemy tę katedrę, naszą katedrę, to przecież nie jesteśmy tu obcy i przypadkowi. Z różnych tu stron przyszliśmy wraz z Kościołem. Tak tu przyszła na te słowiańskie ziemie Polska pamiętająca jeszcze Bolesława Chrobrego. To Kościół służy tej świadomości. Nie jesteśmy sobie obcymi, ale współobywatelami świętego Kościoła i dziećmi umiłowanego Boga, którego domem jest i ta katedra...”¹²⁵

Na dziesięciolecie diecezji funkcjonariusze bezpieki w swoich raportach odnotowali dwa incydenty, które na chwilę zakłóciły przebieg rocznicowych obchodów. Pierwszy dotyczył kolportażu przed katedrą ulotek o treści „precz z juntą”, a drugi wniesienia do świątyni przez nieznanego mężczyznę sztandaru z napisem „Solidarność”¹²⁶.

W związku z 207. Konferencją Plenarną Episkopatu Polski SB „zabezpieczyła” 63 nabożeństwa¹²⁷, w tym summę pontyfikalną odprawianą 23 czerwca 1985 r. na placu katedralnym w Szczecinie. Nadto Kołodziejek¹²⁸ wywierał naciski na kurię, aby ta podjęła odpowiednie kroki i nie dopuściła do niestosownych incydentów¹²⁹. W sprawozdaniu za pierwsze półrocze 1985 r. napisano, iż dzięki wysiłkom operacyjnym (w uroczystościach wzięło udział ok. 25 tys. wiernych¹³⁰) „nie udało się opozycji politycznej wykorzystać tych uroczystości do własnych celów. Przebieg ich miał charakter religijny, o nielicznych akcentach patriotycznych”¹³¹.

Oczywiście priorytetem dla SB było „zabezpieczenie” wizyty Jana Pawła II w Szczecinie 11 czerwca 1987 r. Biskup Majdański w liście z 3 maja tegoż roku, zapraszającym na spotkanie z Janem Pawłem II, pisał: „A tych, do których się to odnosi, prosimy: Nie róbcie trudności w przygotowaniu i przeprowadzeniu tego największego na polskim Pomorzu Zachodnim wydarzenia, jakim będzie wizyta Papieża u nas. Będzie ona razić niejednego nieprzyjaciela Polski: niech się nikt nie zapisuje do tych szeregów. Bądźmy wszyscy solidarni z polską racją stanu”¹³². Wizyta przebiegła spokojnie, a w jej podsumowaniu władze odnotowały, że pomimo zabezpieczenia przez SB udało się jednak przemycić na Jasne Błonia kilka transparentów solidarnościowych¹³³. Jednak do boleśnieszego incydentu doszło tuż przed wizytą papieską, w nocy z 19 na 20 maja, kiedy wykradziono relikwie św. Ottona z głównego ołtarza bazyliki katedralnej¹³⁴.

¹²³ Odprawione 17 XII 1981 r. na terenie szczecińskiej stoczni przez ks. Stanisława Szwałkosza.

¹²⁴ AIPN Sz, 0012/219/3, Pismo Naczelnika Wydziału IV KWMO w Szczecinie Czesława Zuziaka skierowane do Naczelnika Wydziału IV Departamentu IV MSW, 21 VI 1982 r., k. 372.

¹²⁵ *Ibidem*, Problematyka wyznaniowa, 01 VI 1982 r., k. 208.

¹²⁶ *Ibidem*, 0012/226/3, Informacja, 27 VI 1982 r., k. 256.

¹²⁷ *Ibidem*, 0012/222/2, Meldunek operacyjny nr 0344/85, 22 VI 1985 r., k. 221.

¹²⁸ Dyrektor Wydziału do spraw Wyznań w Szczecinie.

¹²⁹ AIPN Sz, 0012/222/2, Meldunek operacyjny nr 0331/85, 19 VI 1985 r., k. 209.

¹³⁰ *Ibidem*, Meldunek operacyjny nr 0345/85, 23 VI 1985 r., k. 224–228.

¹³¹ *Ibidem*, 0012/284/2, Sprawozdanie z wykonania zadań za I półrocze 1985 r., VI 1985 r., k. 8.

¹³² *Jan Paweł II w Szczecinie...*, oprac. G. Wejman, A. Rasmus, s. 8.

¹³³ AIPN Sz, 0012/275/1, Meldunek operacyjny 0269/0268/87, 11 VI 1987 r., k. 325.

¹³⁴ K. Majdański, *Słowo pasterskie o kradzieży relikwii św. Ottona, patrona diecezji*, „Prezbiterium” 1987, nr 4–6, s. 15.

Zważywszy na to wszystko, bp Majdański mocno zaakcentował – w trosce o przeszłość historyczną – brak zadośćuczynienia winnych minionych lat: „U nas rok 1989 przyniósł decyzję o całkowitym zapomnieniu i darowaniu przeszłości. [...] Przebaczone winy, za które nikt nie żałował, i krzywdy – doprawdy niemałe! – których nikt nie naprawił. Natomiast znaleziono innego wielkiego Oskarżonego: stał się nim Kościół – oskarżony i wyśmiany. Podwójny fałsz¹³⁵. Dlatego 17 grudnia 1989 r. w szczecińskiej katedrze, mówiąc o pojednaniu polsko-polskim, prosił o nie w duchu prawdy: „Niech moja Ojczyzna nie będzie skłócona! Wołam tak ja, Wasz biskup. Wołam ja, więziony we Włocławku i w Sachsenhausen, niedaleko stąd, i w Dachau – za prawdziwą wolność Ojczyzny. Za prawdziwą wolność zjednoczonej Ojczyzny. [...] Żyjmy w prawdzie! Niech moja Ojczyzna nie będzie skłócona! Niech nasza Ojczyzna nie będzie skłócona!”¹³⁶.

W zarysowanym kontekście diecezja czyniła wyjątkowe postępy dotyczące nowych wyzwań zarówno duszpasterskich, jak i społecznych. W tym dziele biskupa ordynariusza wspomagało trzech biskupów pomocniczych – Gałęcki, Stefanek i Marian Błażej Kruszyłowicz¹³⁷. W tym czasie dobrze funkcjonowały wszystkie urzędy centralne na czele z kurią biskupią i jej agendami, sąd biskupi, seminarium duchowne, kapituły katedralna i kolegiacka, a świeccy mogli studiować w Instytucie Studiów nad Rodziną, w celach charytatywnych zaś została reaktywowana Caritas diecezjalna. Liczba dekanatów wzrosła do 29, a parafii – do 240 (sam bp Majdański erygował 74). Ponad milion katolików było duszpastersko obsługiwanych przez 346 kapłanów diecezjalnych, 157 księży zakonnych i 11 kapłanów z innych diecezji oraz 214 siostr zakonnych z 27 zakonów i zgromadzeń zakonnych, mających domy w 44 miejscowościach; nadto na terenie diecezji powstało nowe stowarzyszenie pobożne liczące 36 uczennic Krzyża i 10 nowicjuszek, mające sześć domów. Nowe seminarium duchowne zbudowane w Szczecinie mogło cieszyć się imponującą liczbą kleryków, która wzrosła do 141. Liczba kościołów parafialnych i filialnych zwiększyła się do 668 i dodatkowo 84 innych miejsc kultu, stanowiących przejaw troski Kościoła o ułatwienie wiernym uczestnictwa we mszy św. Młodzież i dzieci byli katechizowani przez 803 katechetów duchownych, siostry zakonne i świeckie. Na wzrost świętości wiernych coraz bardziej oddziaływały dwa nowe sanktuaria maryjne – w Szczecinie i Siekierkach. Dobrze rozwijały się posoborowe ruchy i zrzeszenia katolickie. Wierni korzystali z coraz prężniej działającego własnego wydawnictwa *Ottonianum*, czasopisma „Wczoraj i dziś” – przekształconego następnie w dwutygodnik „Kościół nad Odrą i Bałtykiem” – oraz diecezjalnych księgarń¹³⁸. Można powiedzieć, że diecezja była przygotowana do reorganizacji Kościoła katolickiego w Polsce.

¹³⁵ *Idem*, *Myśli nt. zadań Kościoła w Polsce po wyborach 19.09.1993*, Rzym 1993, s. 3.

¹³⁶ *Idem*, *Szczecińskie rocznice, cz. 2: 1988–1990*, Szczecin 1992, s. 50–51.

¹³⁷ Biskup Kruszyłowicz został konsekrowany na biskupa w Bazylice św. Piotra w Rzymie 6 I 1990 r. przez papieża Jana Pawła II.

¹³⁸ R. Masalski, *Dzieje diecezji szczecińsko-kamieńskiej...*, s. 278; G. Wejman, *Organizacja Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim w latach 1979–1990* [w:] *Dzieje Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim...*, t. 4, s. 211, 225–226.

W GRONIE POLSKICH METROPOLII

Inspiracją do podjęcia prac nad nowym podziałem administracyjnym Kościoła w Polsce była podkreślana przez Sobór Watykański II potrzeba dostosowania misji ewangelizacyjnej do warunków i potrzeb współczesnych¹³⁹.

Pracami związanymi z przygotowaniem projektu nowego podziału administracyjnego kierował nuncjusz apostolski w Polsce abp Józef Kowalczyk¹⁴⁰, który 10 października 1990 r. powołał specjalną komisję biskupów, z przewodniczącym kard. Franciszkiem Macharskim. To ona przygotowała i rozesłała do hierarchów kościelnych w Polsce ankiety mające dać materiał do dyskusji nad zmianą granic terytorialnych organizacji Kościoła; uwagi winny być zgłaszane do końca 1990 r. Następnie projekt nowego podziału przedstawiono ordynariuszom 30 października 1991 r. Pod koniec grudnia tego roku abp Kowalczyk zawiózł do Rzymu komplet dokumentów dotyczących nowego podziału administracyjnego Kościoła w Polsce.

W marcu 1992 r. biskupi wystosowali do wiernych list zapowiadający reformę, w którym pisali: „Obecne czasy sprzyjają temu, aby podzielić duże diecezje, a niektóre miasta o bogatej tradycji kościelnej podnieść do godności stolic biskupich lub metropolii”¹⁴¹. Dwudziestego piątego marca została ogłoszona bulla Jana Pawła II *Totus Tuus Poloniae populus*¹⁴², wprowadzająca nowy podział administracyjny. Wraz z bullą papież wystosował list do Kościoła w Polsce, wyjaśniający jego decyzję i zawierający życzenia, „by przez ubogacenie biskupiej posługi Chrystus Pan bardziej stawał się obecny wśród społeczeństwa całej naszej Ojczyzny na różnych miejscach”¹⁴³.

Postanowieniami bulli ustanowiono 13 nowych diecezji, co też powodowało zmiany wielkości i granic pozostałych. Pięć dotychczasowych metropolii (gnieźnieńska, warszawska, poznańska, krakowska i wrocławska) zyskało nową strukturę, a osiem nowych zostało powołanych (przemyska obrządku łacińskiego, szczecińsko-kamięńska, gdańska, warmińska, białostocka, częstochowska, katowicka i lubelska). Diecezję łódzką podniesiono do rangi archidiecezji¹⁴⁴.

¹³⁹ Jan Paweł II, *Epistola Apostolica*, s. 1097–1099, <http://www.vatican.va/archive/aas/documents/AAS-84-1992-ocr.pdf>, dostęp 27 IV 2020 r.; *idem*, *List do Kościoła w Polsce w związku z ustanowieniem nowej organizacji kościelnej*, „Prezbiterium” 1992, nr 4–6, s. 111.

¹⁴⁰ 26 VIII 1989 r. papież Jan Paweł II mianował go nuncjuszem apostolskim w Polsce.

¹⁴¹ *List pasterski Episkopatu Polski zapowiadający nową organizację administracji kościelnej w Polsce*, „Prezbiterium” 1992, nr 3, s. 68.

¹⁴² Jan Paweł II, *Bulla „Totus Tuus Poloniae populus”*, s. 1099–1112, <http://www.vatican.va/archive/aas/documents/AAS-84-1992-ocr.pdf>, dostęp 27 IV 2020 r. Zob. też T. Moskal, *Bulla Totus Tuus Poloniae Populus – geneza i konsekwencje*, „Kościoł w Polsce. Dzieje i Kultura” 2013, t. 2, s. 159–165. Wielki wysiłek w przygotowaniu do nowego rozgraniczenia Kościoła w Polsce włożył wybitny znawca granic tegoż problemu ks. prof. dr hab. Bolesław Kumor (*idem*, *Historia Kościoła*, cz. 8: *Czasy współczesne 1914–1992*, Lublin 2004, s. 535–536).

¹⁴³ Jan Paweł II, *Epistola Apostolica...*, s. 1097–1099; Jan Paweł II, *List do Kościoła w Polsce...*, s. 111.

¹⁴⁴ *Nuncjatura Apostolska Polsce, N. 2100/92, Komunikat, Warszawa 25 marca 1992 r.*, „Prezbiterium” 1992, nr 4–6, s. 127–133. Powstały nowe diecezje: bielsko-żywiecka, elbląska, ełcka, gliwicka, kaliska, legnicka, łowicka, radomska, rzeszowska, sosnowiecka, toruńska, warszawsko-praska i zamojsko-lubaczowska. Zmienione zostały nazwy diecezji: sandomierskiej, pelplińskiej i zielonogórsko-gorzowskiej.

Komunikat Nuncjatury Apostolskiej w Polsce, wydany 25 marca 1992 r., informujący o postanowieniach bulli papieskiej, zawierał również wykaz personalnych decyzji papieża, związanych z mianowaniem nowych biskupów i z kryteriami przynależności alumnów do konkretnych seminariów duchownych oraz zasadami inkardynacji kapłanów do nowych diecezji¹⁴⁵. Przedstawiono także szczegółowe granice archidiecezji i diecezji według dekanatów lub ich części¹⁴⁶.

W myśl powyższych ustaleń 25 marca 1992 r. w gmachu Wyższego Seminarium Duchownego w Szczecinie doszło do przekazania diecezji Jana Pawła II na terenie diecezji szczecińsko-kamieńskiej¹⁴⁷. Nuncjusz apostolski w Polsce abp Kowalczyk przesłał na ręce bp. Majdańskiego dwa dokumenty nuncjatury apostolskiej: przyjęcie rezygnacji z obowiązków biskupa (ordynariusza) diecezji szczecińsko-kamieńskiej (bp Majdański swą rezygnację z obowiązków biskupa diecezjalnego przedstawił papieżowi Janowi Pawłowi II 1 stycznia 1991 r., w uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki)¹⁴⁸ i podniesienie go do godności arcybiskupa *ad personam*¹⁴⁹ oraz powierzenie dalszych obowiązków – członka Prezydium Papieskiej Rady ds. Rodziny i kierowania Instytutem Studiów nad Rodziną przy Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie¹⁵⁰.

Ordynariusz przygotował list pasterski do diecezjan, odczytany w IV Niedzielę Wielkiego Postu (29 marca 1992 r.)¹⁵¹: „W dniu dzisiejszym powstaje także, z woli Ojca Świętego, Metropolia szczecińsko-kamieńska. Należą do niej trzy diecezje: szczecińsko-kamieńska, zielonogórsko-gorzowska i koszalińsko-kołobrzaska. Dokonuje się w dwudziestym roku istnienia diecezji, erygowanej przez Papieża Pawła VI w dniu 28 czerwca 1972 r. To nasze dwudziestolecie wpisuje się w bardzo bogatą historię Kościoła na tej Ziemi. Wystarczy przypomnieć, że właśnie w obecnym roku przypada Tysiąclecie słynnego dokumentu Mieszka I, zwanego *Dagome iudex*. [...] Przeczytaliśmy ten dokument, witając u nas Wikariusza Chrystusa na Jasnych Błoniach w Szczecinie. Jemu też, Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi II, składamy hołd wdzięczności za dzisiejszą historyczną decyzję”¹⁵².

Bulla papieska podniosła diecezję szczecińsko-kamieńską do rangi archidiecezji, ale nie dokonała żadnych zmian terytorialnych – odłączono tylko wieś Szumiłowo¹⁵³. Przeprowadzone wcześniej zmiany w organizacji województw na terenie Polski nie

¹⁴⁵ *Ibidem*, s. 127–133.

¹⁴⁶ *Nuncjatura Apostolska Polsce, Dekret o ustanowieniu i określeniu granic nowych diecezji i prowincji kościelnych w Polsce oraz przynależności metropolitalnej poszczególnych diecezji*, Warszawa 25 marca 1992 r., „Prezbiterium” 1992, nr 4–6, s. 112–126.

¹⁴⁷ *Protokół dotyczący przekazania diecezji Ojca Świętego Jana Pawła II na terenie diecezji szczecińsko-kamieńskiej*, „Prezbiterium” 1992, nr 3, s. 90–91.

¹⁴⁸ K. Majdański, „Wielbi dusza moja Pana” (*Lk 1,46*). *List pasterski*, „Prezbiterium” 1992, nr 3, s. 94.

¹⁴⁹ *Nuncjatura Apostolska w Polsce, N. 2125/92*, Warszawa 13 marca 1992 r., *Dokument*, „Prezbiterium” 1992, nr 3, s. 97.

¹⁵⁰ *Nuncjatura Apostolska w Polsce, N. 2125/92*, Warszawa 25 marca 1992 r., *Dokument*, „Prezbiterium” 1992, nr 3, s. 98.

¹⁵¹ K. Majdański, „Wielbi dusza moja Pana” (*Lk 1,46*)..., s. 92–95.

¹⁵² *Ibidem*, s. 92.

¹⁵³ Wieś położona 5 km na północny zachód od Kostrzyna nad Odrą – obecnie dzielnica tegoż miasta. W 1986 r. mieszkało w niej 236 osób.

miały wpływu na zmianę przynależności poszczególnych miejscowości do diecezji. Świadczy to o tym, że wcześniejszy podział, gdy powstawała diecezja szczecińsko-kamiieńska, uwzględniał już te elementy, które legły u podstaw nowego podziału diecezji w Polsce w 1992 r. Metropolia została w granicach z czasu bulli *Episcoporum Poloniae coetus*, ale zupełnie zmieniły się jej struktura centralna i terytorialna oraz postęga duszpasterska i społeczna. Jej pierwszym arcybiskupem metropolitą został Marian Przykucki, ostatni biskup chełmiński¹⁵⁴.

ZAKOŃCZENIE

W świetle przedstawionej refleksji ujawniła się aktualność wprowadzonej w życie bulli papieskiej i choć jej postanowienia nie zmieniły w znacznym stopniu terytorium archidiecezji szczecińsko-kamińskiej, to jednak poważnie wpłynęły na jej przyszłe funkcjonowanie. Intensywny rozwój: struktur centralnych i terytorialnych diecezji, modlitewny wiernych, wrażliwości społecznej mieszkańców, a także troska o intelektualny rozwój kapłanów i społeczeństwa, szacunek do Ojca Świętego i władz Kościoła oraz rozwój współpracy pomiędzy świeckimi i kapłanami – promowane przez biskupów Jerzego Strobę i Kazimierza Majdańskiego w trudnych czasach obstrukcji ze strony Służby Bezpieczeństwa – były znakiem wrażliwości Stolicy Apostolskiej na znaki czasu i wyraźnie potwierdziły poprawność ich odczytywania i zaradzania ich wyzwaniom.

Nadto metropolia szczecińsko-kamińska w składzie: archidiecezja szczecińsko-kamińska oraz diecezje koszalińsko-kołobrzeska¹⁵⁵ i zielonogórsko-gorzowska¹⁵⁶, zachowując w 5/6 swoją jedność z 1972 r. – gdyż z racji duszpasterskich sześć wschodnich dekanatów diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej¹⁵⁷ zostało przekazanych diecezji

¹⁵⁴ *Nuncjatura Apostolska w Polsce*, N. 2350/92, Warszawa 19 marca 1992 r., *Nominacja*, „Prezbiterium” 1992, nr 4–6, s. 1.

¹⁵⁵ Diecezją tą rządził do 1 II 1992 r. bp Ignacy Jeż, a od 23 lutego tegoż roku bp Czesław Domin. W latach 1972–1992 należała do metropolii gnieźnieńskiej. Po podziale jej obszar zmniejszył się z 19 245 km kw. do 15 500 km kw. – sześć dekanatów w części wschodniej przypadło diecezji pelplińskiej, ale z diecezji zielonogórsko-gorzowskiej otrzymała dekanaty: Trzcianka i Piła oraz kilka parafii z dekanatu Drezdenko (L. Bończa-Bystrzycki, *Historia diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej (1972–2005)* [w:] *Kościół rzymskokatolicki na Pomorzu Zachodnim i Ziemi Lubuskiej...*, s. 99–119; *Kościół katolicki w realiach władzy komunistycznej na Pomorzu Środkowym w latach 1945–1989*, red. ks. T. Ceynowa, P. Knap, Szczecin 2011).

¹⁵⁶ Diecezją tą rządził do 22 I 1986 r. bp Wilhelm Pluta, a od 20 X 1986 r. bp Józef Michalik. Diecezja w latach 1972–1992 należała do metropolii wrocławskiej. Po podziale jej obszar zmniejszył się z 15 572 km kw. do 10 805 km kw.; dekanaty: Trzcianka i Piła oraz kilka parafii z dekanatu Drezdenko przekazano diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej. Diecezja zmieniła nazwę z gorzowskiej na zielonogórsko-gorzowską, siedzibą biskupa została Zielona Góra, a konkatedrą – kościół pw. św. Jadwigi w tym mieście (D. Śmierczalski-Wachocz, *Historia diecezji (zielonogórsko)-gorzowskiej 1972–2005* [w:] *Kościół rzymskokatolicki na Pomorzu Zachodnim i Ziemi Lubuskiej...*, s. 121–139; *Polityka władz państwowych wobec Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim i ziemi lubuskiej w latach 1945–1989*, red. T. Ceynowa, P. Knap, Szczecin 2010).

¹⁵⁷ Były to dekanaty: bytowski, człuchowski, głowczycki, lęborski, lębski i łupawski, które zostały oderwane z diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej.

pelplińskiej (obszar 8512 km kw.)¹⁵⁸ – nie tylko podtrzymała, ale nadto rozwinęła wypracowane wcześniej więzi, głównie kapłańskie, ale również integrację wiernych, i to stanowi wyjątek w skali kraju.

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA

Źródła archiwalne

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, Oddział w Szczecinie

Archiwum Kurii Metropolitarnej w Szczecinie

Archiwum Państwowe w Szczecinie

Archiwum parafii pw. Macierzyństwa NMP w Trzebiatowie

Źródła drukowane

Bulla Ojca Świętego Pawła VI mianująca biskupa Jerzego Strobę biskupem Szczecińsko-Kamieńskim, „Prezbiterium” 1973, nr 1–2.

Dekret nominujący kościół św. Jakuba w Szczecinie katedrą, dn. 28.06.1972 r., „Prezbiterium” 1973, nr 1–2.

Dekret o ustanowieniu patronów diecezji szczecińsko-kamieńskiej, z dn. 24.09.1972 r., „Prezbiterium” 1973, nr 1–2.

Glemp J., *Bóg zamieszkał wśród ludzi tej ziemi* [w:] *idem*, *Nauczanie pasterskie 1985*, Poznań 1989.

Glemp J., *Czyńcie ziemię świętą*, „Prezbiterium” 1985, nr 6–10.

Glemp J., *Homilia ks. arcybiskupa Józefa Glempla prymasa Polski wygłoszona podczas uroczystości X-lecia diecezji w katedrze św. Jakuba w Szczecinie*, dnia 27 VI 1982 r., „Prezbiterium” 1982, nr 7–8.

Glemp J., *Idziemy ufni i pełni wiary* [w:] *idem*, *Nauczanie pasterskie 1985*, Poznań 1989.

Glemp J., *Nauczanie pasterskie 1985*, Poznań 1989.

Glemp J., *Nauczanie pasterskie 1988*, Poznań 1994.

Glemp J., *Nawiedzenie noszące miłosierdzie Boże*, „Prezbiterium” 1991, nr 9–10.

Glemp J., *Trzeba umieć wejść na Kalwarię i stanąć pod krzyżem* [w:] *idem*, *Nauczanie pasterskie 1981–1982*, Poznań 1988.

Glemp J., *Z krzyża płynie życie*, „Prezbiterium” 1988, nr 1–3.

Homilia ks. arcybiskupa Józefa Glempla prymasa Polski wygłoszona podczas uroczystości X-lecia diecezji w katedrze św. Jakuba w Szczecinie w dniu 27 V 1982 r., „Prezbiterium” 1982, nr 7–8.

Ingres pierwszego biskupa szczecińsko-kamieńskiego do katedry św. Jakuba w Szczecinie, „Prezbiterium” 1973, nr 1–2.

Jan Paweł II, *List do Kościoła w Polsce w związku z ustanowieniem nowej organizacji kościelnej*, „Prezbiterium” 1992, nr 4–6.

¹⁵⁸ Stąd też cały obszar metropolii zmniejszył się z 47 571 km kw. (1972 r. w chwili wydania bulli *Episcoporum Poloniae coetus*) do 39 059 km kw. (1992 r.).

- Jan Paweł II, *List Ojca Świętego Jan Pawła II do prof. dr hab. Tadeusza Wierzbickiego, rektora Uniwersytetu Szczecińskiego*, „Prezbiterium” 1992, nr 9–10.
- Jan Paweł II, *Przemówienie papieża wygłoszone do pielgrzymów z diecezji szczecińsko-kamieńskiej na Jasnej Górze, w dniu 18 VI 1983 r.*, „Prezbiterium” 1983, nr 6.
- Jan Paweł II w Szczecinie. *Meldunki operacyjne Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych z 1987 r.*, wstęp Z. Stanuch, wybór i oprac. M. Semczyszyn, A. Sitkowska, Z. Stanuch, Warszawa–Szczecin 2008.
- Komunikat z 131 Konferencji Plenarnej Episkopatu Polski, „Koszalińsko-Kołobrzeskie Wiadomości Kościelne” 1973, nr 1–2.
- Komunikat z 207. Konferencji Plenarnej Episkopatu Polski, „Prezbiterium” 1985, nr 6–10.
- Komunikat 126 Konferencji Plenarnej Episkopatu Polski [w:] *Komunikaty Konferencji Episkopatu Polski 1945–2000*, wstęp i oprac. J. Żaryn, Poznań 2006.
- Kronika 5.VIII.-23.XI.1975, „Prezbiterium” 1975, nr 12.
- List pasterski Episkopatu Polski zapowiadający nową organizację administracji kościelnej w Polsce, „Prezbiterium” 1992, nr 3.
- Nuncjatura Apostolska Polsce, *Dekret o ustanowieniu i określeniu granic nowych diecezji i prowincji kościelnych w Polsce oraz przynależności metropolitalnej poszczególnych diecezji*, Warszawa 25 marca 1992 r., „Prezbiterium” 1992, nr 4–6.
- Nuncjatura Apostolska Polsce, N. 2100/92, *Komunikat*, Warszawa 25 marca 1992 r., „Prezbiterium” 1992, nr 4–6.
- Nuncjatura Apostolska w Polsce, N. 2125/92, Warszawa 13 marca 1992 r., *Dokument*, „Prezbiterium” 1992, nr 3.
- Nuncjatura Apostolska w Polsce, N. 2125/92, Warszawa 25 marca 1992 r., *Dokument*, „Prezbiterium” 1992, nr 3.
- Nuncjatura Apostolska w Polsce, N. 2350/92, Warszawa 19 marca 1992 r., *Nominacja*, „Prezbiterium” 1992, nr 4–6.
- Paweł VI, *List, Czcigodnemu Bratu Jerzemu Strobie, biskupowi szczecińsko-kamieńskiemu*, Watykan, 10 sierpnia 1974 r., „Prezbiterium” 1974, nr 9–11.
- Protokół dotyczący przekazania diecezji Ojca Świętego Jana Pawła II na terenie diecezji szczecińsko-kamieńskiej, „Prezbiterium” 1992, nr 3.
- Protokół z objęcia diecezji przez biskupa szczecińsko-kamieńskiego, „Prezbiterium” 1973, nr 1–2.
- Wyszyński S., *Kazanie Prymasa Polski, 850-lecie Chrztu Pomorza Zachodniego, Szczecin, katedra świętego Jakuba 8 września 1974 r.*, „Prezbiterium” 1974, nr 9–11.
- Wyszyński S., *Przemówienie Księdza Prymasa z okazji ingresu biskupa szczecińsko-kamieńskiego*, „Prezbiterium” 1973, nr 1–2.
- Wyszyński S., *Słowo prymasowskie na konsekracji w Szczecinie 17 III 1974 r.*, „Prezbiterium” 1974, nr 4.

OPRACOWANIA

- X-lecie ustanowienia i wskrzeszenia diecezji*, „Prezbiterium” 1982, nr 7–8.
23 czerwca 1985 r., „Prezbiterium” 1985, nr 6–10.
- Arcybiskup Marsylii Roger Etchegaray w Szczecinie*, „Prezbiterium” 1976, nr 7–8.

- Biskup Ernest Tewes w Szczecinie, „Prezbiterium” 1976, nr 7–8.
- Bończa-Bystrzycki L., *Historia diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej (1972–2005)* [w:] *Kościół rzymskokatolicki na Pomorzu Zachodnim i Ziemi Lubuskiej w latach 1945–2005*, red. G. Wejman, „Studia i Rozprawy”, nr 5, Szczecin 2005.
- Cegła E., *Ks. kardynał T. Cooke z Nowego Jorku w diecezji szczecińsko-kamieńskiej*, „Prezbiterium” 1977, nr 11.
- Cybulski E., *Arcybiskup Kazimierz Majdański – zatroskany nie tylko o powierzoną Mu diecezję, ale również o właściwe postrzeganie Pomorza Zachodniego* [w:] *Ks. abp. prof. dr hab. Kazimierz Majdański. obrońca życia i mąż stanu*, red. K. Kozłowski, ks. G. Wejman, Szczecin 2011.
- Cybulski E., *Czas tworzenia kurii biskupiej w Szczecinie*, „Zeszyty Katechetyczne” 1997, nr 5.
- Czynności pasterza diecezji*, „Prezbiterium” 1987, nr 11–12.
- Czynności pasterza diecezji*, „Prezbiterium” 1990, nr 3–4.
- Dariusz pobytu ordynariusza w Rzymie 24 IX – 2 XII 1977 r.*, „Prezbiterium” 1978, nr 4.
- Dzieje Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim*, red. M. Siedziako, Z. Stanuch, ks. G. Wejman, t. 3: 1972–1978, Szczecin–Warszawa 2018, t. 4: 1979–1989/90, Szczecin–Warszawa 2019.
- Dziuba A.F., *Kardynał Józef Glemp, Prymas Polski* [w:] *Księga Jubileuszowa Prymasowskiego Wyższego Seminarium Duchownego w Gnieźnie 1602–2002*, red. P. Podeszwa, W. Polak, Gniezno 2002.
- Dziwoki J., *Arcybiskup Jerzy Stroba (1919–1999)*, „Rocznik Świętochłowski” 2 (2000).
- Fenrych P., *Diecezja szczecińsko-kamieńska w XV-leciu. Kalendarium*, „Prezbiterium” 1987, nr 1–3.
- Fenrych P., *Jubileusz 25-lecia sakry biskupiej pasterza diecezji szczecińsko-kamieńskiej*, „Prezbiterium” 1988, nr 1–3.
- Galecki J., *20 lat pracy biskupiej arcybiskupa metropolity*, „Prezbiterium” 1978, nr 10–11.
- Jan Paweł II w Szczecinie*, oprac. G. Wejman, A. Rasmus, Szczecin 2002.
- Kaczmarek R., *Niemiecka polityka narodowościowa na Górnym Śląsku (1939–1945)*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2004, nr 3/2.
- Kardynał William W. Baum w Szczecinie*, „Prezbiterium” 1978, nr 9.
- Knox J., *Nominacja Biskupa Szczecińsko-Kamieńskiego na Członka Prezydium Komitetu do Spraw Rodziny*, „Prezbiterium” 1981, nr 11.
- Konsekracja katedry św. Jakuba Apostoła w Szczecinie*, „Prezbiterium” 1982, nr 6.
- Kościelny R., Kubaj A., *NSZZ „Solidarność” Region Pomorze Zachodnie 1980–1989* [w:] *NSZZ „Solidarność” 1980–1989*, t. 3: *Polska północna*, red. Ł. Kamiński, G. Waligóra, Warszawa 2010.
- Kościół katolicki w realiach władzy komunistycznej na Pomorzu Środkowym w latach 1945–1989*, red. T. Ceynowa, P. Knap, Szczecin 2011.
- Kozłowski K., *Powstanie diecezji szczecińsko-kamieńskiej w 1972 roku*, „Przegląd Zachodniopomorski” 2004, t. 19, nr 3.
- Ks. abp. prof. dr hab. Kazimierz Majdański. obrońca życia i mąż stanu*, red. K. Kozłowski, ks. G. Wejman, Szczecin 2011.
- Ks. Arcybiskup Luigi Poggi w Szczecinie*, „Prezbiterium” 1984, nr 1–2.
- Kumor B., *Historia Kościoła, cz. 8: Czasy współczesne 1914–1992*, Lublin 2004.
- Łatka R., *Episkopat Polski wobec stosunków państwo-Kościół i rzeczywistości społeczno-politycznej PRL 1970–1989*, Warszawa 2019.

- Majdański K., *Akt oddania Jasnogórskiej Matce Kościoła i Królowej Polski diecezji szczecińsko-kamieńskiej, Jasna Góra 22 IV 1982 r. – Katedra szczecińska 25 IV 1982 r.*, „Prezbiterium” 1982, nr 5.
- Majdański K., *List pasterski biskupa szczecińsko-kamieńskiego do duchowieństwa i wiernych na X-lecie ustanowienia i wskrzeszenia Diecezji*, „Prezbiterium” 1982, nr 7–8.
- Majdański K., „*Mówią wieki*”. *Homilia wygłoszona w Siekierkach, w 45-tą rocznicę zakończenia II wojny światowej, 6 V 1990 r.*, „Prezbiterium” 1990, nr 5–6.
- Majdański K., *Mysli nt. zadań Kościoła w Polsce po wyborach 19.09.1993*, Rzym 1993.
- Majdański K., *Orędzie ingresowe. Szczecin, katedra św. Jakuba, Niedziela Palmowa 1979 r.*, „Prezbiterium” 1979, nr 5–6.
- Majdański K., *Przemówienie biskupa szczecińsko-kamieńskiego skierowane do Ojca Świętego Jana Pawła II na Jasnej Górze w dniu 18 VI 1983 r.*, „Prezbiterium” 1983, nr 6.
- Majdański K., *Przemówienie ks. biskupa Kazimierza Majdańskiego*, „Prezbiterium” 1982, nr 7–8.
- Majdański K., *Relacja w czasie wizyty „Ad limina” złożona Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi II w dniu 17 XI 1982 r.*, „Prezbiterium” 1982, nr 12.
- Majdański K., *Słowo pasterskie o kradzieży relikwii św. Ottona, patrona diecezji*, „Prezbiterium” 1987, nr 4–6.
- Majdański K., *Szczecińskie rocznice, cz. 2: 1988–1990*, Szczecin 1992.
- Majdański K., „*Wielbi dusza moja Pana*” (Łk 1,46). *List pasterski*, „Prezbiterium” 1992, nr 3.
- Maliński M., „*Mówię o Was i za Was...*”, „Niedziela”, 8–14 VI 1987, wydanie specjalne.
- Masalski R., *Bulla Episcoporum Poloniae coetus – geneza i konsekwencje*, „Kościół w Polsce. Dzieje i Kultura” 2013, t. 2.
- Masalski R., *Dzieje diecezji szczecińsko-kamieńskiej, 1972–1992*, Szczecin 2016.
- Mazowiecki T., *Przemówienie w Wyższym Seminarium Duchownym w Szczecinie 24 VI 1990 r.*, „Prezbiterium” 1990, nr 5–6.
- Metryka K., *Kronika z Jubileuszowej Pielgrzymki do Rzymu*, „Prezbiterium” 1975, nr 12.
- Międzynarodowa Rada Katechetyczna*, „Prezbiterium” 1977.
- Moskal T., *Bulla Totus Tuus Poloniae Populus – geneza i konsekwencje*, „Kościół w Polsce. Dzieje i Kultura” 2013, t. 2.
- NSZZ „Solidarność” 1980–1989, t. 3: *Polska północna*, red. Ł. Kamiński, G. Waligóra, Warszawa 2010.
- Offmański A., *Uroczysta sesja Episkopatu Polski z okazji 850-lecia Chrztu Pomorza Zachodniego (Szczecin, 7 września)*, „Prezbiterium” 1974, nr 9–11.
- Poggi L., *Przemówienie nuncjusza apostolskiego księdza arcybiskupa Luigi Poggi*, „Prezbiterium” 1982, nr 7–8.
- Poggi L., *Przemówienie w katedrze szczecińskiej – 6 marca 1975*, „Prezbiterium” 1975, nr 4.
- Polityka władz państwowych wobec Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim i ziemi lubuskiej w latach 1945–1989*, red. T. Ceynowa, P. Knap, Szczecin 2010.
- Program pobytu J.E. Ks. Arcybiskupa Luigi Poggi, Nuncjusza Apostolskiego w Diecezji Szczecińsko-Kamieńskiej, 15–21 oraz 26–28 VI 1981 r.*, „Prezbiterium” 1982, nr 7–8.
- Program wizyty Ojca Świętego Jana Pawła II w Szczecinie 11 VI 1987*, „Prezbiterium” 1987, nr 4–6.

- Prokop K.R., *Biskupi zachodniopomorscy (X-XX w.)*, Koszalin 2003.
- Prymas Wyszyński a niepodległa. Naród – patriotyzm – państwo w nauczaniu Prymasa Tysiąclecia, red. E.K. Czaczkowska, R. Łatka, Warszawa 2019.
- Przemówienie polskich Ojców Synodu, „Prezbiterium” 1978, nr 4.
- Put A., ks., *Kształcenie duchowieństwa diecezjalnego Kościoła szczecińsko-kamieńskiego do czasu utworzenia własnego wyższego seminarium duchownego* [w:] *Dzieje Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim*, t. 3: 1972–1978, red. M. Siedziako, Z. Stanuch, ks. G. Wejman, Szczecin–Warszawa 2018.
- Rossi O. kard., *Błogosławieństwo od Ojca Świętego*, „Prezbiterium” 1985, nr 6–10.
- Schneider J., *Odpowiedź Arcybiskupa Bambergu na powitanie w katedrze św. Jakuba w Szczecinie 8 września 1974 r.*, „Prezbiterium” 1974, nr 9–11.
- Sekretarz generalny Episkopatu USA Biskup James S. Rausch w Szczecinie, „Prezbiterium” 1976, nr 7–8.
- Stanuch Z., *Karol Wojtyła/Jan Paweł II w materiałach archiwalnych szczecińskiego Oddziału IPN* [w:] *Św. Jan Paweł II – Pamięć i wdzięczność na Pomorzu Zachodnim*, red. A. Ziejewski, G. Wejman, Szczecin 2014.
- Stanuch Z., *Pod ścisłym nadzorem władz. Najważniejsze wydarzenia religijne na Pomorzu Zachodnim w latach 1979–1990* [w:] *Dzieje Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim*, red. M. Siedziako, Z. Stanuch, ks. G. Wejman, t. 4: 1979–1989/1990, Szczecin–Warszawa 2019.
- Stanuch Z., *Pod ścisłym nadzorem władz. Najważniejsze wydarzenia religijne na Pomorzu Zachodnim w latach 1972–1978* [w:] *Dzieje Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim*, red. M. Siedziako, Z. Stanuch, ks. G. Wejman, t. 3: 1972–1978, Szczecin–Warszawa 2018.
- Stanuch Z., *Troska i działanie. Kardynał Stefan Wyszyński a Pomorze Zachodnie* [w:] *Prymas Wyszyński a niepodległa. Naród – patriotyzm – państwo w nauczaniu Prymasa Tysiąclecia*, red. E.K. Czaczkowska, R. Łatka, Warszawa 2019.
- Stefaniak M., *Działalność aparatu bezpieczeństwa wobec biskupa Jerzego Stroby i kurii szczecińsko-kamieńskiej w latach 1972–1978* [w:] *Aparat bezpieczeństwa wobec kurii biskupich w Polsce*, red. A. Dziurok, Warszawa 2009.
- Stroba J., *List biskupa szczecińsko-kamieńskiego do Ojca św. z okazji nominacji*, „Prezbiterium” 1973, nr 1–2.
- Stroba J., *List pasterski z okazji ingresu biskupa szczecińsko-kamieńskiego*, „Prezbiterium” 1973, nr 1–2.
- Stroba J., *Powracał bronić godności człowieka*, „Prezbiterium” 1985, nr 6–10.
- Stroba J., *Pożegnalne Słowo Arcypasterza*, „Prezbiterium” 1978, nr 12.
- Stroba J., *Przemówienie ks. biskupa ordynariusza Jerzego Stroby z okazji ingresu do katedry*, „Prezbiterium” 1973, nr 1–2.
- Stroba J., *Przemówienie ks. biskupa ordynariusza szczecińsko-kamieńskiego podczas konsekracji biskupa pomocniczego w katedrze szczecińskiej w dniu 17 III 1974 r.*, „Prezbiterium” 1974, nr 4.
- Stroba J., *Słowo biskupa ordynariusza do kapłanów*, „Prezbiterium” 1973, nr 1–3.
- Stroba J., *Słowo biskupie z okazji powrotu ze Stolicy Apostolskiej*, „Prezbiterium” 1974, nr 1–2.
- Szczecińsko-Kamieńska pielgrzymka diecezjalna do Rzymu, „Prezbiterium” 1988, nr 4–6.

- Śmierchalski-Wachocz D., *Historia diecezji (zielonogórsko)-gorzowskiej 1972–2005* [w:] *Kościół rzymskokatolicki na Pomorzu Zachodnim i Ziemi Lubuskiej w latach 1945–2005*, red. G. Wejman, „Studia i Rozprawy”, nr 5, Szczecin 2005.
- Śmierchalski-Wachocz D., *Prześladowanie duchowieństwa na Pomorzu Zachodnim w latach 1972–1978. Metody i przykłady* [w:] *Dzieje Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim*, red. M. Siedziako, Z. Stanuch, ks. G. Wejman, t. 3: 1972–1978, Szczecin–Warszawa 2018.
- Uroczystości w katedrze św. Jakuba w dniu 27 VI 1982 r.*, „Prezbiterium” 1982, nr 7–8.
- Uroczystość ku czci św. Wojciecha. Szczecin, 23 kwietnia 1991 r.*, „Prezbiterium” 1991, nr 3–4.
- Ważniejsze wydarzenia w 20-letniej posłudze biskupiej dr. Jerzego Stroby*, „Prezbiterium” 1978, nr 10–11.
- Wejman G., *Historia (archi)diecezji szczecińsko-kamieńskiej w latach 1972–2005* [w:] *Kościół rzymskokatolicki na Pomorzu Zachodnim i Ziemi Lubuskiej w latach 1945–2005*, red. G. Wejman, „Studia i Rozprawy”, nr 5, Szczecin 2005.
- Wejman G., *Kalendarium (archi)diecezji szczecińsko-kamieńskiej* [w:] *Kalendarium Kościoła na Pomorzu Zachodnim i ziemi lubuskiej ze szczególnym uwzględnieniem lat 1945–2005*, red. G. Wejman, „Studia i Rozprawy”, nr 11, Szczecin 2007.
- Wejman G., *Odszedł dobry Pasterz, obrońca życia i rodziny*, „Prezbiterium” 2007, nr 5–6.
- Wejman G., *Organizacja kościelna Kamienia Pomorskiego w latach 1124–1544*, Szczecin 1997.
- Wejman G., *Organizacja Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim i ziemi lubuskiej w latach 1945–1972*, Szczecin 2007.
- Wejman G., *Organizacja Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim w latach 1972–1978* [w:] *Dzieje Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim*, red. M. Siedziako, Z. Stanuch, ks. G. Wejman, t. 3: 1972–1978, Szczecin–Warszawa 2018.
- Wejman G., *Organizacja Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim w latach 1979–1990* [w:] *Dzieje Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim*, red. M. Siedziako, Z. Stanuch, ks. G. Wejman, t. 4: 1979–1989/90, Szczecin–Warszawa 2019.
- Wizyta biskupa z Angers w Polsce*, „Prezbiterium” 1978, nr 7.
- Wizyta Episkopatu Polskiego „Ad limina”*, „Prezbiterium” 1978, nr 2.
- Wizyta prymasa Polski u ordynariusza szczecińsko-kamieńskiego*, „Prezbiterium” 1973, nr 1–2.
- Wojcieszek E., *Nielubiany hierarcha – aparat represji wobec arcybiskupa Jerzego Stroby w latach 1958–1990* [w:] *Czas próby. Kościół katolicki w okresie PRL*, red. W. Polak, A. Czwołek, S. Galija-Skarbińska, Toruń 2017.
- Wright J. Card., *Biskup Jerzy Stroba członkiem Międzynarodowej Komisji Katechetycznej* (tłum.), „Prezbiterium” 1975, nr 5.
- XX. C.O., *Arcybiskup Luigi Poggi w diecezji szczecińsko-kamieńskiej*, „Prezbiterium” 1975, nr 4.
- Z życia diecezji. Wizyta ks. kardynała Joachima Meisnera i diecezjalne dożynki w Szczecinie*, „Prezbiterium” 1986, nr 7–9.
- Ziejewski A. ks., Wejman G. ks., *Stefan Kardynał Wyszyński. Pamięć i wdzięczność na Pomorzu Zachodnim*, Szczecin 2013.
- Ziejewski A. ks., Wejman G. ks., *Św. Jan Paweł II. Pamięć i wdzięczność na Pomorzu Zachodnim*, Szczecin 2014.
- Zieliński Z., *Kościół w Polsce 1944–2002*, Radom 2003.

Droga diecezji szczecińsko-kamieńskiej do archidiecezji i metropolii szczecińsko-kamieńskiej

Dwudziestego piątego marca 1992 r. papież Jan Paweł II bullą *Totus Tuus Poloniae populus* kreował wśród nowych ośmiu metropolii w Polsce również metropolię szczecińsko-kamieńską. I chociaż archidiecezja szczecińsko-kamieńska jako stojąca na czele metropolii należała do najmłodszych w Polsce i w przypadku struktur centralnych zaczęła od początku, a w wielu przestrzeniach duszpasterskich i organizacyjnych brakowało jej należytego rozkwitu, znanego w wiekowych diecezjach, to jednak wyjątkowa postawa pasterzy tych ziemi – bp. Jerzego Stroby i bp. Kazimierza Majdańskiego – oraz ich czynna obecność zarówno w polskim, jak i powszechnym Kościele doprowadziły do tego, że w krótkim czasie dopełnił się na tyle, iż w nowej reorganizacji kościelnej Szczecin stał się stolicą metropolii.

Nadto metropolia szczecińsko-kamieńska w składzie: archidiecezja szczecińsko-kamieńska oraz diecezja koszalińsko-kołobrzewska i zielonogórsko-gorzowska, zachowując w 5/6 swoją jedność z 1972 r. – gdyż z racji duszpasterskich sześć wschodnich dekanatów diecezji koszalińsko-kołobrzeszkiej zostało przekazanych diecezji pelplińskiej (obszar 8512 km kw.) – nie tylko podtrzymała, ale nadto rozwinęła wypracowane wcześniej więzi, głównie kapłańskie, i to stanowi wyjątek w skali kraju.

SŁOWA KLUCZOWE

metropolia szczecińsko-kamieńska, diecezja, archidiecezja, bp Kazimierz Majdański, bp Jerzy Stroba, Szczecin, Pomorze Zachodnie, Kościół katolicki

The Path of the Diocese of Szczecin-Kamień to Becoming the Metropolitan Archdiocese of Szczecin-Kamień

Through the bull *Totus Tuus Poloniae populus*, Pope John Paul II created eight new metropolitan archdioceses in Poland on March 25, 1992; they included the Archdiocese of Szczecin-Kamień. Although the Archdiocese of Szczecin-Kamień was among the youngest of the metropolitan sees in Poland and, in the case of central structures, was started from scratch, thus lacked the pastoral and organizational dynamism typical of centuries-old dioceses. However, as a result of the exceptional attitude of its shepherds, Bishops Jerzy Stroba and Kazimierz Majdański, as well as their active presence in both the Polish and universal Church, it led to Szczecin being the center of the archdiocese in the new ecclesiastical reorganization. Furthermore, the Metropolitan Archdiocese of Szczecin-Kamień, which consisted of the Archdiocese of Szczecin-Kamień, the Diocese of Koszalin-Kołobrzeg, and the Diocese of Zielona Góra-Gorzów, preserved five-sixths

of its unity in 1972 when, as a result of pastoral considerations, the six eastern deaneries of the Diocese of Koszalin-Kołobrzeg were annexed to the Diocese of Pelplin (total area: 8,512 km²); the previously-established bonds between priests were not only maintained but in fact developed, which was a unique situation in all of Poland.

KEYWORDS

Metropolitan Archdiocese of Szczecin-Kamień, diocese, archdiocese, Bishop Kazimierz Majdański, Bishop Jerzy Stroba, Szczecin, Western Pomerania, Catholic Church

KS. GRZEGORZ WEJMAN – prof. nadzw. Uniwersytetu Szczecińskiego, redaktor naczelny pisma „Kościół nad Odrą i Bałtykiem”. Zajmuje się historią Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim i Środkowym Nadodrzu.

REV. GRZEGORZ WEJMAN – is an associate professor at the University of Szczecin and the editor-in-chief of *Kościół nad Odrą i Bałtykiem* (“The Church by the Oder and the Baltic”). In his research, he deals with the history of the Catholic Church in Western Pomerania and the Middle Oder Region.